

İslam'da "İnsan" Erkek veya Kadından Önce Gelir

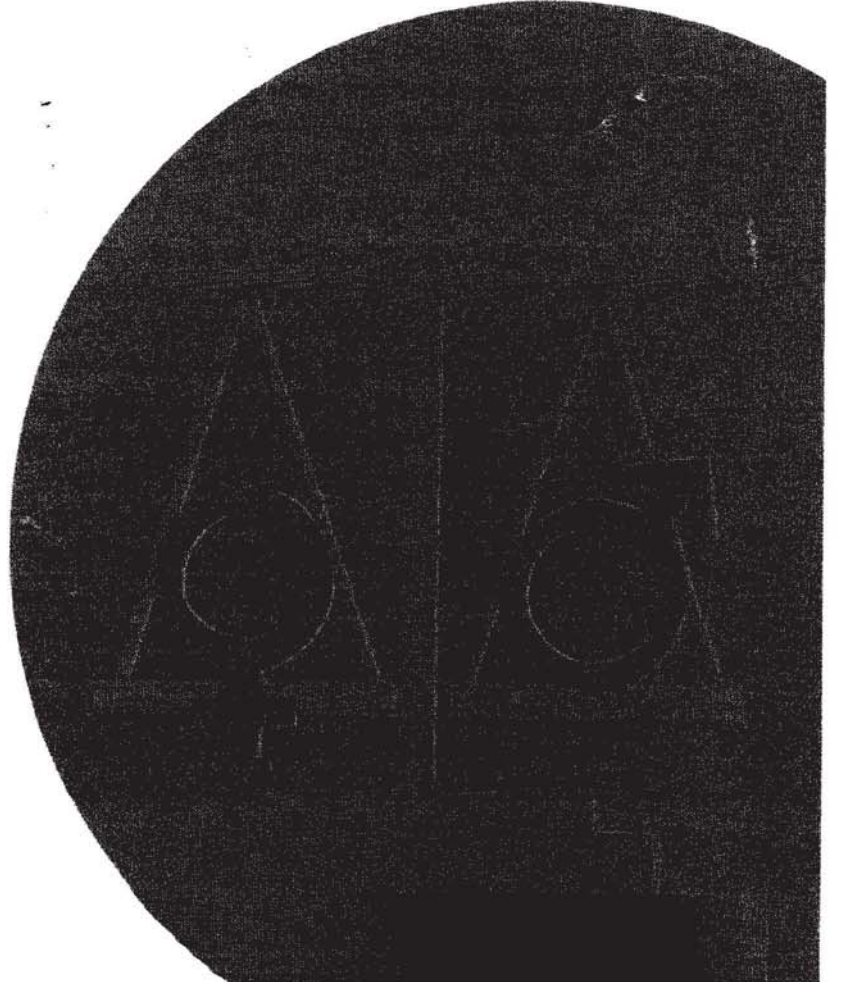
M. ZEKİ DUMAN

Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Önsöz

Modernizmin de etkisiyle Türk medyasında, M-yayınlarına bakıldığında denilebilir ki İslam aleminde- XIX. asrın başından beri en çok tartışılan konuların başında "Kadın sorunları" gelmektedir. Bu bir yönüyle de iyi olmuştur. Çünkü genelde kadın, tarih boyunca ve hemen hemen tüm toplumlarda ikinci sınıf insan muamelesine maruz bırakılmıştır. Hatta bazı dönemlerde ve İslam dışı toplumlarda kadının insan olup olmadığı bile tartışılmıştır. Bu cümleden olarak kişisel hakları elinden alınmış, hürriyeti kısıtlanmış, horlanmış, sosyal hayattan dışlanmış, maddî manevî saldırıların hedefi haline getirilmiş ve şiddetin her tür-lüsüne duçar edilmiştir. Durumun bugün de pek iç açıcı olduğu söylenemez...

Müslüman Türk milleti, özellikle bir kısım fertleri, tarihinin derinliklerinden gelen şuurun da etkisiyle genelde kadını "bacı" kimliğiyle namusunun sembolü olarak koruma, gözünden bile sakınma çabası içerisine girmiş, "ana" kimliğiyle cenneti ayaklarının altında bilip rızasına erişmeye çalışmış, "eş ve

hayat arkadaşı” kabul ederek de zaman ve zeminin ön gördüğü tüm şartların yükünü birlikte paylaşmıştır. Bu yüzden, -zaman zaman muhafazakarlık/taassup duygusuyla aşırılıklara kaçıldığı görülse de- Türklük ve Müslümanlık şuuru güçlü olan kesimlerde ve ailelerde kadın baş tacı edilerek saygı görmüştür. Allah’ın emanetidir denilerek haklarına saygısızlık edilmemiştir. Fakat bu bilgi ve bilincin verdiği

Müslümanlık şuuru güçlü olan kesimlerde ve ailelerde kadın baş tacı edilerek saygı görmüştür. Allah’ın emanetidir denilerek haklarına saygısızlık edilmemiştir. Fakat bu bilgi ve bilincin verdiği erdeme sahip olmayan, İslam kültürünü özümsememiş, hiçbir hassasiyeti bulunmayan ailelerde; özellikle eğitim ve öğretim düzeyi düşük olan çevrelerde kadın saygı bir tarafa; hakları çiğnenmiş, dövülmüş, sövülmüş, incitilmiş, kırılmış hatta ezilmiştir.

erdeme sahip olmayan, İslam kültürünü özümsememiş, hiçbir hassasiyeti bulunmayan ailelerde; özellikle eğitim ve öğretim düzeyi düşük olan çevrelerde kadın –onların ifadesiyle– “kadındır...” denilerek saygı bir tarafa; hakları çiğnenmiş, dövülmüş, sövülmüş, incitilmiş, kırılmış hatta ezilmiştir... Eski haliyle olmasa bile bugün devam etmekte olan nahos durumlar sebebiyle kadın konusunun gündeme getirilip tartışılmaya açılması faydadan hali olmamıştır.

Ancak tartışmalar düzeyli bir bilgi ve bilinç çerçevesinde ve makul bir fikre ve sonuca varılmak amacıyla yapıldığı sürece fayda sağlayacak; hatta çözüm üretebilecektir. Söz konusu kadın sorunları ise, en azından örtülü veya açıktan işlenen haksızlıklar gün yüzüne çıkartılmış ve zalimler hakkında söz söyleme imkanı doğmuş olacaktır. Fakat medyadaki tartışmaların, çoğunlukla bir kesim tarafından doğru- dan doğruya İslam’a saldırı şekline dönüştürülmesi, karşı tarafın da savunma refleksi içerisinde onlara cevap yetiştirme çabası içerisinde girmesi sebebiyle aşırılıklardan; özellikle ifrat ve tefritten hali olmadığı gözlemlenmektedir. Akıl, bilgi ve şuurun hakim olmadığı tartışmalarla makul, mantıklı ve bilimsel sonuçlara erişmek ve sorunlara çözüm üretmek doğal olarak mümkün olamaz.

Medyadaki tartışmaların odağında genelde İslam’a saldırı esas alınmış ve şu konular ön plana çıkartılmıştır: İslam kadına değer vermemiştir. Kadını sosyal hayattan tecrit etmiştir. Mirastan erkeğe iki kadının payını vermekle eşitlik ilkesini çiğnemiştir. Şahitlikte ancak iki kadın bir erkeğe denk sayılmıştır. Erkeklerle birden fazla kadınla evlenme yetkisi tanınarak kadına haksızlık yapılmıştır. Boşanmada kadının kocasının iki dudağı arasından çıkacak bir çift söze bırakılmıştır. Mülkiyet hakkı verilmemiştir ve örtünme... Müslüman toplumlar, kadını geri plana ittikleri için hep geri kalmışlardır... iddiası da bu tartışmalar esnasında maksadın üzüm yemek değil, bağcıyı dövmek olduğunu göstermektedir...

Onlara göre çözüm, İslam’dan uzaklaşmaktır. Tıpkı Alman müsteşrik Rudi Paret’in dediği gibi: “Kur’an’ın önerdiği yaşam düzeyinin Hz. Peygamber’in çağına hitap ettiği, sonraki gelişmeler sebebiyle bu düzeyin çok aşıldığı kabul edilmelidir.”

“Müslüman çağdaşlaşmak istiyorsa Kur’an’dan, Kur’an’a sadık kalmak istiyorsa çağdaşlaşmaktan vazgeçmelidir.”

“Çünkü çağdaşlık tek kadınla evlenmeyi öngörmektedir. Fakat “Kur’an belli bir tarihsel durum karşısında çok evliliği –üstelik dörtle sınırlı olmayan(!) bir poligamiyi– öngörmüştür(!).”

“Benzer şekilde insan hürriyeti ve dinî hoşgörü konularında da Kur’an kaderci ve sınırlı hoşgörü tarafı bir içeriğe sahiptir(!).”¹

Verdiği örnekler açısından Rudi Paret’in Kur’an’ı ne derece doğru(!) anladığı belli olmaktadır... İslam’a karşı çıkan müsteşrikler ve yerli yazar ve düşünürlerin hemen hepsinin Paret ile aynı durumda oldukları kanaatindeyiz; Kur’an ve Sünneti doğru anlama sorunu...

Biz bu makalemizde elbette kadın ile ilgili tüm tartışmaları ele alıp onlara teker teker cevap verme çabası içerisine girecek değiliz... Saldırı konusu İslam ve Müslümanlar olmasına rağmen, İslam’ı savunmaya da kalkışmayacağız. Çünkü aradan geçen on dört asra karşın asıl kaynak Kur’an-ı Kerim el değmemişliğini ve otantikliğini muhafaza ederek ortadadır...² Gerçekten anlamak isteyen, ona, fakat mutlaka zeyğ’den³ (kasıtlı olarak gerçekten sapma ve saptırma amacı), azami ölçüde önyargıdan/peşin fikirden soyutlanmış olarak yönelirse gerçeği görebile-

cektir... Hiçbir zaman kusursuz, hatta suçsuz adde-dilemeyecek olan bir kısım Müslümanları da savun-maya kalkışacak değiliz. Zira tarih boyunca, Müslü-manlar içerisinde hanımına saygı duyan, hata ve ku-surları karşısında en ufak bir tepki göstermeyi bile zait gören iman, ahlak ve edep sahibi salih mümin-ler olduğu gibi maalesef salih kadınlarla bile her tür-lü şiddeti, hem de korkunç boyutlarıyla reva geren zalim Müslümanlar(!) da bulunmaktadır. İkinci ke-sim, denilebilir ki eğitim öğretim eksikliğine paralel olarak çoğunlukta da olabilirler. Şunu da belirtmeli-yiz ki bu kimseler kadına zulmü ve şiddeti uygular-ken Müslüman oldukları ve dinden icazet aldıkları için bu işi yapıyor değiller. İslam'ın emir ve yasak-larını göz önünde bulundurduklarını da söyleyemez-ler... Bunların büyük oranda hissiyatlarına, kabaran öfkelerine /nefislerine ve şeytana /hayat şartlarına mağlup oldukları muhakkaktır. O sebeple böylesi kimselerin de savunulacak hiçbir tarafı olamaz...

İslam, gerçekten ismiyle müsemma bir dindir; barış dinidir. Tüm insanları dünya ve ahirette mutlu kıla-cak yol ve yöntemleri göstermek üzere vaz'edilmiş-tir. O halde biz İslam'ın, "İnsan" bağlamında erkeğe ve kadına getirdiği saygınlığı ve vazgeçilmez, kısıt-lanamaz hakları asıl kaynağından tespit etmeye çalış-sacağız. Özellikle de ayetlerde yer verilen cahiliye döneminde kadına reva görülen insanlık dışı mu-ameleler ve İslam ile birlikte kazandırılan haklar ve hürriyetin nicelik ve niteliği hakkında bilgi sunaca-ğız. Bu bağlamda şu beş konuya yer vereceğiz:

1. İslam Öncesi Dönemde Kadın
2. İslam'ın Tarihten Gelen Kadın Sorunlarına Yakla-şımı /"İslam'da Kadın"
3. Asrı Saadette Kadın
4. Asr-ı Saadete Yapılan İtirazlar
5. Asr-ı Saadetten Sonraki Süreçte Kadın

1. İslam Öncesi Dönemde Kadın

İslam öncesi dönemden kastımız, son Peygamber Hz. Muhammed'in risaletle görevlendirilmesinden önceki zaman dilimidir. Bu dönem, genel tarihte "karanlık" vasfıyla "Orta Çağ", İslam tarihinde ise "cahiliye" dönemi olarak adlandırılır. Nitekim bu karanlık çağ, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) M. S. 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicretiyle sona ermiş ve İslam güneşinin Mekke topraklarını aşip tüm

dünyaya yayılma eğilimine girmesiyle birlikte tarih-te "Yeni Çağ" başlamıştır.

İlahî kitapların terk edildiği, aklın ve basiretin tama-men köreldiği; hukukun çiğnenip hürriyetlerin baskı altına alındığı, insan haysiyetinin yerle bir edildiği; ademoğlunun kendi özüne aykırı olarak, etnik ve bi-yolojik farklılıklarını gündeme getirerek hemcinsle-rini tasnife tabi tuttuğu; renk, ırk ve cinsiyet farklı-lıklarını ön plana çıkartarak insanı aşağıladığı, güç kullanılarak bir kısım insanlar hak etmedikleri halde yüceltilirken bir kısmının da köleleştirildiği çağ, M. S. 622 yılından itibaren, artık adım adım terk edile-cektir. Bu dönemde, Arap toplumu da Orta Çağ'ın karakteristik özelliklerini bütünüyle taşımaktadır. Özellikle konumuz itibariyle kadın açısından...

Arap toplumunda soylu veya güçlü addedilen kabilelerin kadınları hariç, tüm kadınlar zillet içerisinde dirler. Hak etmedikleri halde gayr-ı insanî muameleye maruzdurlar. Bir kadın için hak ve hürriyet söz konusu bile değildir. Bir eşya gibi kullanılmaktadır. Fuhuş yaygındır... Bir erkeğin birden fazla karısı olabildiği gibi bir kadın da çok sayıda erkekle birlikte olabilmektedir.

Arap toplumunda da ataerkil aile tipi mevcuttur. Ai-lede ve sosyal hayatta erkeğin egemenliği ve etkinli-ği vardır. Soylu veya güçlü addedilen kabilelerin ka-dınları hariç, tüm kadınlar zillet içerisinde dirler. Hak etmedikleri halde gayr-ı insanî muameleye maruz-durlar. Bir kadın için hak ve hürriyet söz konusu bi-le değildir. Bir eşya gibi kullanılmaktadır. Fuhuş yaygındır... Bir erkeğin birden fazla karısı olabildiği gibi bir kadın da çok sayıda erkekle birlikte olabil-mektedir. Evlilik hayatı tamamen erkeğin hakimiye-ti ve baskısı altındadır. Kadının bu bağlamda hiç söz hakkı yoktur. Kadın mirastan pay alamaz; sosyal ha-yattan tamamen dışlanmıştır... Kadınlar için izzet-i nefis, nâmus ve şeref gibi kavramların lügatlerde ye-ri olmaz. Kadının evlilik hayatı, sadece belli aileler-de bir düzen içerisinde sayılabiliirdi. Diğerleri için tabir yerinde ise tamamen zillet ve rezalettir... Me-sela Buhari'nin Hz. Aişe'den naklettiği bir rivayette, cahiliye toplumunda evlilik şekilleri hakkında şu bilgi verilmektedir: "Cahiliye devrinde nikâh dört şekilde olabiliyordu:

1. Bugünkü halkın yaptığı nikâh şeklidir ki bir adam birisinin kızı ve evlâtlığı ile nişanlanır, mehirini öder sonra da evlenirdi.

2. Karısı hayızdan temizlenince koca, falancaya var onunla cima et derdi. Bundan sonra kadına hiç yaklaşılmazdı. Temas ettiği adamdan kadının hamile kaldığı anlaşılınca kadar karısından uzak yaşardı. Hamile kaldığını öğrendikten sonra da isterse hamıyla yaşamaya devam ederdi. Bu evlenme tarzı, daha çok doğacak çocuğun necâbeti/soyulu olması için yapılır ve buna da “istibda nikâhı” adı verilir.

3. Bir başka nikâh şekli de şöyleydi: On kişiden az olmamak şartıyla bir grup erkek, hep beraber kadının yanına girip, hepsi ayrı ayrı o kadınlara cinsi münasebette bulunurlardı. Kadın onlardan olan çocuğu doğurduktan sonra o erkeklerin hepsine haber gönderip gelmelerini isterdi; hiçbirisi de gelmiyorum diyemezdi. Erkekler bir araya gelince kadın onlara: “Kendi yaptıklarınızdan meydana gelen şeyi biliyorsunuz, şu anda doğum yapmış bulunuyorum. Falan, bu çocuk senindir” der ve içlerinden en çok beğendiği erkeğin adını söylerdi. Böylece çocuk o adama verilir, o da asla kabul etmiyorum demezdi.

Kadının toplumdaki aşağılayıcı ve zelil durumu sebebiyle Arap toplumunda kız çocukları sevilmezdi. Her kız çocuğunun doğumu, babalar için utanç verici bir hadise sayılırdı... Sayılarının çokluğunu da öne sürerek erkek çocuklarıyla övünen babalar kız çocuğuna sahip olmayı büyük bir ar meselesi sayardı!

4. Son olarak da şöyle bir nikâh şekli vardı: Birçok erkek toplanıp bir kadının yanına girerlerdi. Kadın gelen bu erkeklerin hiçbirisini boş çevirmez, hepsiyle cimâ ederdi. Genellikle böylesi kadınlar, umuma ait olup, kapıları üzerindeki bayrakla tanınırlardı. Kadın çocuğu doğurduktan sonra o erkeklerin hepsi bir araya gelerek ehl-i vukuftan birisine, çocuğun onlardan hangisine ait olduğunu tayin etmesini söylerlerdi. O da o kadının doğurduğu çocuğu, onlardan herhangi birisine verirdi. Bundan sonra çocuk o adamın adını alır ve onun oğlu olarak kabul edilirdi. Şahsın o çocuğu kabul edip etmemesi söz konusu olamazdı. Muhammed (s.a.v.) Hak’la gönderilince,

cahiliye devri evlenme şekillerinin tamamını kaldırdı ve bugünkü nikâh şeklini bâki kıldı.”⁴

Kadının toplumdaki aşağılayıcı ve zelil durumu sebebiyle Arap toplumunda kız çocukları sevilmezdi. Her kız çocuğunun doğumu, babalar için utanç verici bir hadise sayılırdı... Sayılarının çokluğunu da öne sürerek erkek çocuklarıyla övünen babalar kız çocuğuna sahip olmayı büyük bir ar meselesi sayardı! Onların bu kötü düşünceleri Kur’an’da şöyle dramatize edilmektedir:

*“Onlardan birisine, ‘bir kız çocuğun doğdu’ müjdesi verildiği zaman o kişi, o kadar öfkelenirdi ki öfkesinden yüzü simsiyah kesilir ve kendisine verilen müjdenin kötülüğünden ötürü kavminden köşe bucak gizlenirdi. Bu esnada düşünmeye başladılar: Ne yap-saydı acaba? Bu çocuğu aşağılık duygusu içinde yanında mı tutsa, yoksa diri diri toprağa gömüp bir an önce ondan kurtulsa mıydı? Bak şunlara! Ne kadar da kötü düşünüyorlar!”*⁵

Müşrik Arap toplumu Allah’a inanıyor olmalarına rağmen ahiret gününe inanmadıkları için onların inanç sistemleri içerisinde, “Diri diri toprağa gömülen kız çocuğu...”⁶ sebebiyle sorgulanacaklarına dair hiçbir korkuları yoktu...

Tabii bir durum olmasına rağmen “hayız halinde” diğer bir ifade ile “adet günlerinde” kadınlar pis adedilmekte ve dokundukları her şeyi kirlettiklerine inanılmakta idi. O halde iken kadınlara yaklaşılmaz, pişirdikleri yenmez, dokundukları yıkanmadıkça kullanılmazdı...

Fahrudin er-Razi’nin kaydettiğine göre, Yahudiler hayız halinde kadından uzaklaşmakta aşırı gider, Hıristiyanlar kadınların o hallerine önem vermeksizin cinsel ilişkiye devam eder, cahiliye devri Arapları ise Yahudiler ve Mecusiler gibi kadınlara bir yatak üzerinde yatmaz ve aynı evde birlikte olmazlardı. Arap kadınları da Yahudi kadınları gibi, ay halinde pis olduklarını kabul eder ve dokundukları her şeye kendilerinden pislik bulaşacağına inanırlardı...⁷ Mesela Hz. Aişe ile Resulullah arasındaki şu diyalog, bu geleneğin tipik bir örneği sayılabilir: Resulullah (s.a.v.) Ramazanın son on günü münasebetiyle i’tikaftadır. Hz. Aişe’den hırkasını ister. Aişe, ay halindedir ve: “Ben hayızlıyım, hırkanı elime alamam” der. Resulullah (s.a.v.) öfkeli bir ifade ile “hayızın elinde değil ya!...” başka bir rivayette: “Mümin pis olmaz.”⁸ deyince hırkayı alıp kocasına verir.

Yahudilikte kadın ay halinde pistir. Hatta hayız hali sona erdikten sonra tam yedi gün daha pis sayılırdı. Erkekler bu yedi gün içerisinde kadınlarından uzak dururlar... Zira birinin elbisesi hayızlı kadının elbisesine değdiğinde onu da elbisesiyle birlikte pis sayarlardı.

Levililer (XV, 19, 20)'de şöyle geçer: "Ve eğer bir kadının akıntısı olur ve bedeninden akıntısı kan olursa, yedi gün murdarlığında kalacak ve ona her dokunan akşama kadar murdar olacaktır. Ve murdarlığında üzerinde yattığı her şey murdar olacaktır."

Ve yine Levililer (XV, 21)'de şöyle denilmektedir: "Ve onun yatağına dokunan her adam esvabını yıkayacak ve suda yıkanacak ve akşama kadar murdar olacaktır. Ayrıca bkz. Levililer, XV, 22-29.⁹

Annemarie Schimmel, *Ruhum Bir Kadındır*, adlı kitabında bu durumun gerekçesini şöyle izah etmektedir: "Orta Çağ Hıristiyan teolojisinde kadının nakıs, aldatılmaya müsait, sefih bir yaratık olduğuna inanılmakta idi. Rivayetlere göre tavus kuşunun gagasında bahçeye getirilen o minnacık yılan tarafından işva edilen Havva, eşini de aldatarak men edildikleri meyveden birlikte yediler... Böylece Adem kadının fendine uğrayarak ilk büyük günahı işlemiş oldu."

"Dramatik tasvirlerde, Havva cürmünün ne olduğu ve cezasının ne olacağı hususunda Allah'a sual eder ve Allah cevap verir: "Ben seni tefkîr (düşünme) ve din üzere ve şahadet etme ve varis olma mezuniyetinde noksan kıldım."¹⁰

Üzülerek söyleyelim ki Kitab-ı Mukaddesteki bu düşünce, aynıyle tefsirlere yansıtılmış, dolayısıyla İslam kültürüne de intikal ettirilmiştir. Mesela Taberî tefsirinde şu rivayeti nakletmiştir: "Allah, Adem'e şöyle seslendi: Ben sana yasakladığım halde o ağaçtan niçin yedin? Adem, ya Rabbi, bunu bana Havva yedirdi, dedi. Allah: Ey Havva, sen Adem'e bu meyveden neden yedirdin? Havva: Ya Rabbi, bunu bana yılan emretti, dedi. Allah yılanı, Havva'ya bunu neden emretti? Dedi. Yılan, bunu bana İblis emretti, dedi. Allah, o mel'undur ve kovulmuştur; ey Havva, ağacı kanattığın gibi her ay sen de kan sarf edeceksin; ey yılan, senin de ayakların yok olacak yüz üstü sürüneceksin, her gören insan başını koparmak için sana saldıracak. Hadî! Hepiniz, birbirinize düşman olarak cennetten çıkın, dedi." ve onları oradan kovdu.¹¹

Bunlardan anlaşılıyor ki ay halindeki kadının pis sayılması, düşünce özürü kabul edilip aklının kıt olduğuna inanılması, düzenbazlığı ve mirastan pay alamaması gibi inançlar, Ehl-i Kitab'ın, Kitab-ı Mukaddes'e sonradan soktukları uydurmalarıdır. Oradan da İslamî kaynaklara geçmiştir... Zira asılları itibariyle Tevrat ve İncil'i indiren de Yüce Allah'tır. Aynı İlah, Kur'an'daki buyruklarının aksine diğer ilahi kitaplarda kadını hiç aşağılar mı?

Bunlardan anlaşılıyor ki ay halindeki kadının pis sayılması, düşünce özürü kabul edilip aklının kıt olduğuna inanılması, düzenbazlığı ve mirastan pay alamaması gibi inançlar, Ehl-i Kitab'ın, Kitab-ı Mukaddes'e sonradan soktukları uydurmalarıdır. Oradan da İslamî kaynaklara geçmiştir.

Bu anlayışın temelinde ise, erkeklerin üstün, kadınların ise aşağı bir varlık olduğu safasatası bulunmaktadır. Alfred Adler'in dediği gibi, "kadınların aşağı olduğu görüşü o kadar yaygındır ki, bütün ırklarda rastlanan ortak bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.(...) Tarih ve edebiyatta bunun sürekli belirtmelerini görüyoruz. Bir Latin yazarı şöyle yazıyor: "Nulier est hominis confusio" (Kadın erkeğin bozulmuş halidir). Teologlar arasındaki tartışmalarda, bir kadının ruhu olup olmadığı sık sık tartışma konusu edildiği ve kadınların gerçekten insan olup olmadıkları konusunda bilgince tezler yazıldığı görülmüştür."¹² Köken itibariyle Hıristiyanlık teolojisine ait bu düşüncelerin, ilahî kaynaklı olması kesinlikle mümkün değildir!

Nüzul sürecinde Kur'an'ın gündeme getirmesi sebebiyle de biliyoruz ki o çağda kadın tamamen akıl ve gerçek dışı geleneklerin tutsağı halindedir. Onları aşip da özgür düşünce ve arzusuna göre hareket etme şans ve imkanına sahip değildir. Şu örnekleri verebiliriz:

Zihar; bir koca öfkelenip de karısına "Sen bana ananın sırtı gibisin..." dediği an, geleneğe göre o kadın onun anası olmuş olur ve evlilik hayatları tamamen sona ererdi. Bir kısım kaynaklara göre, kocası müsaade etmediği sürece bu kadın başkasıyla da evlenemezdi.¹³

İlâ; örfte, bir koca hanımıyla cinsel ilişkide bulunmama yemin etmişse, bunun nihayeti için belli bir süre yoktu; bazen yıllarca “Ben yemin ettim...” diyerek diğer kadınlarla kendi cinsel ihtiyacını giderirken o karısına yaklaşmaz, böylelikle ona zulmederdi...¹⁴

Kadına varis olma; bir adam öldüğü zaman onun dul kalan eşi, oğluna ve en yakın akrabasına düşerdi. Onlar var iken bir başkası o kadınla evlenme talebinde dahi bulunamazdı. O kadın da varislerinin iznini almadan bir başka erkekle evlenemezdi.¹⁵

Üzerine abayı atma; bir adam öldüğü zaman yakın dostlarından biri onun üzerine abasını atar ve “Malına varis olduğum gibi karısına da ben varisim” diyerek o kadına vâris olurdu. Daha sonra da dilerse onunla kendisi evlenir, dilerse başka bir erkekle evlenmesine müsaade eder, dilerse yanında temelli alı koyardı...¹⁶

Çünkü yaratılış şekli, değer, haklar, özgürlükler, yükümlülükler, sorumluluklar, mükafatlar ve cezalar... söz konusu olduğunda Kur'an'da “erkek” veya “kadın” değil “insan” mevzubahistir.

Kocası için bir yıl yas; kocası öldüğünde karısı, tam bir yıl onun için yas tutardı. Yas sebebiyle karısı bir sene tamamlanincaya kadar her tarafı kapalı, hiç ışık almayan bir damda kalır ve bedenine su, saçına tarak vurmazdı...¹⁷

Cariyeler de köleler gibi “mülk edinilen fakat mülkü olmayan” kimselerdir. Hiçbir hakka ve hürriyete sahip değildirler. Tamamen alınıp satılan ve yıprandığı ve işe yaramaz hale geldiği zaman kaldırılıp atılan bir eşya durumundadırlar...

Kur'an'da, açık veya işarî olarak yer verilen hususları burada naklettik. Daha fazlası makalenin sınırlarını zorlayacağı için cahiliye döneminde kadın konusuna burada son verip Asr-ı Saadette kadının bu nevi sıkıntılarına getirilen çözüm ve ıslah hareketlerini asıl kaynağından aktarmak istiyoruz.

2. İslam'ın Tarihten Gelen Kadın Sorununa Yaklaşımı /“İslam'da Kadın”

Aslında “Kur'an'da Erkek” sözü ne kadar Kur'an'a yabancı ise, “Kur'an'da Kadın” sözü de o derece

Kur'an gerçeğine aykırı, yad ve yabancı bir kavramdır. Çünkü yaratılış şekli,¹⁸ değer,¹⁹ haklar, özgürlükler, yükümlülükler, sorumluluklar, mükafatlar ve cezalar... söz konusu olduğunda Kur'an'da “erkek” veya “kadın” değil “insan” mevzubahistir. O sebeple “Kur'an'da Kadın” tabiri Kur'an realitesine aykırı ve yabancıdır. Çünkü erkek ve kadın Allah nazârında insan vasfıyla kuldur²⁰ ve “eşref-i mahlukat” olarak yüce bir değere sahiptir.²¹

İnsan, mükemmel bir varlıktır. Ahsen-i takvîm üzere yaratılmıştır. Aklı, tefekkürü, bilhassa tarih boyunca gerçekleştirmiş olduğu ve gittikçe yükselen ilmî ve teknolojik başarıları da göstermiştir ki o, fizikî ortamda gerçekten en üstün varlıktır. Hz. Peygamber'in ifadesiyle “eşref-i mahlukatır”; Rabbülâlemin olan Allah'ın “*ellerimle yarattım...*”²²; “Ruhumdan ruh verdim...”²³ dediği, melekleri secde etmeye mecbur bıraktığı, ilâhî emanete lâayık görerek yer yüzünde kendisine halife yaptığı²⁴ akıllı, iradeli ve Rabbinin yanında ayrıcalıklı bir kuldur.

Her şey onun için,²⁵ o ise sırf Yüce Rabbi için yaratılmıştır.²⁶ Çünkü Rabbi ona değer vermiş ve yaratılmışların pek çoğundan üstün tutmuştur.²⁷ En güzel fitratı ve sureti ona bahşetmiştir.²⁸ O, Yüce Allah'ın zatından ruh,²⁹ esma ve sıfatlarından sıfat taşımaktadır; bu sebeple yüce bir varlıktır. Fizikî ve ruhî yapıyla insan yaratılmışların özü, âdetâ özetidir. Hz. Ali'nin deyimiyle “Zübde-i âlemdir...”; büyük kainatı/evreni içerisinde taşıyan küçük kainattır... Yaratıcının yeryüzündeki yegâne halifesi³⁰ ve ilâhî emanetin biricik muhatabıdır.³¹ Evrendeki her şey insan için yaratılıp ona boyun eğdirilmiştir.³² İnsan ise Allah'tan başkasına boyun eğmemekle yükümlüdür... O sebeple Allah'tan başkasına kulluk /şirk, insanı insanlık vasfından uzaklaştırıp aşağıların da aşağısına düşüren³³ ve tövbe edip arınılmadığı sürece affedilmez bir günah³⁴ sayılmıştır. Zira şirk, kendisi gibi veya kendisi için yaratılmış bir varlığın önünde eğilmek; insanın önce Yüce Rabbine, sonra “Hak” kavramına, sonra da kendi kendisine en büyük zulmü ve ihanetidir...

Cins, renk, ırk, makam ve durumu ne olursa olsun, her insan Âdem'dendir, Âdem ise topraktan yaratılmıştır. Topraktan yaratılma hâlen devam etmektedir.³⁵ Sonuçta her canlı gibi insanın da döneceği yer orasıdır... Bu yüzden tüm insanlar, insan olarak tarağın dişleri gibi eşittirler; hiçbir ırkın, hiçbir milletin

ve hiçbir cinsin değerine üstünlüğü söz konusu olamaz. Çünkü insanları renklere, ırklara ve milletlere ayıran Allah'tır. Bu da sırf "tearuf"/kökenini ve milletini tanımak, "sıla-i rahm"i gerçekleştirmek içindir. Üstünlük ise, sadece "takva"dadır.³⁶ Takva'nın dışında hiç kimse kimseden daha üstün değildir... İnsanlık tarihinde ayrıcalıklı olarak yaratılmış hiçbir nesil de olmamıştır! İnsanların en seçkini ve faziletli peygamberler de dâhil, tüm insanlar aynı fitratta, aynı amaçla, aynı yükümlülük ve sorumluluk ile yaratılmışlardır...

"Kadın" ve "erkek" ise, Hz. Peygamber'in de buyurduğu gibi, insan denen bir bütünü karşı cinsten, olmazsa olmaz iki ayrı parçasıdır.³⁷ Ne tek başına erkek ne de tek başına kadın bir anlam ifade eder; ancak ikisi birlikte insanı vücuda getirir ve yaratılıştan sahip oldukları değerlerini korurlar. Zira insanî ve İslamî tüm değerler bu bütüne özgüdür. O sebeple kadın ve erkek, birbirine nispetle içle dış gibidirler; birisi varsa diğeri de vardır... Ruhla beden gibidirler; ruhsuz insan ölü, bedensiz ruh ise insanı temsil edemez... Biri diğeri için yaratılmış ve birbirinde sükün ve huzur bulmaları için kendi cinsine eş yapılmıştır. Birbirine kaynaştırmak için Yüce Allah aralarına harç olarak kendi katından "meveddet" ve "rahmet" duygusu bahşetmiştir.³⁸ İnsanın varlığı, soyunun devamı ve kadr-u kıymeti ancak bu iki çiftin birliğiyle mümkündür... O sebeple denilmiştir ki "Kur'an'da, insan olmak kadın veya erkek olmaktan önde gelir."³⁹

Yüce Yaratıcı, kadın ile erkeği değerli kılan şeyin ancak kendileri olduğunu; biri olmadan diğerinin kemal vasfını kazanamayacağını şu âyetteki belîğ bir teşbih ile ifade etmiştir: "*Kadınlar sizin elbisenez, siz de onların elbiseleri mesabesindeiniz...*"⁴⁰

Denilmiştir ki, "...Dinî ananede elbise insanın alteregosudur", yani öbür ben'idir.⁴¹ Elbise, zâtından, kişiliğinden sonra insanın insanlık yönünü tamamlayan en önemli dış unsurdur. Elbise, insanın bedensel fitrî ziynetine bir leke gibi düşen avret yerlerini/sevât⁴² örtmek suretiyle onun güzelliğini tamamlayan özel bir süsüdür: "*Ey Adem oğulları! Mescide her gittiğinizde ziynetinizi alınız...*"⁴³ Müşrikler gibi Kâbe'yi çırılçıplak tavaf etmeyin.⁴⁴ ayeti de elbisesizliğin insanın eksikliğine vurgu yapmıştır. Zira ruhsuz, akılsız insan düşünemediği gibi, zorunlu ve istisnaî haller dışında elbisesiz kâmil bir insandan söz etmek de mümkün değildir.

Bu ayet, aynı zamanda kadın erkek ayrımı yapmaksızın her birinin değerine nispetle *lâzım-ı gayr-ı müfarıkı*, yani *olmazsa olmaz* cinsinden tamamlayıcı bir unsuru olduğunu ifade etmektedir. Elbise insan içindir ve insanlık gerçeğini tamamlayıcı bir unsurdur. İnsan veya insanlık gerçeği olmasa, elbisenin bir anlam ifade etmeyeceği gibi, insan olmadan elbisenin, elbise olmadan çırılçıplak bir insanın insanî değeri yoktur. Ancak insan ile elbise, elbise ile de insan gerçek değerini birbiriyle bulabilmektedir...

İnsan başlı başına bir değerdir. Allah katında dokunulmazlık zırhına büründürülmüştür. Kadın veya erkek fark etmez, "*...Kim, herhangi bir cana veya yüzündeki bir bozgunculuğa karşılık olmaksızın bir insanı öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir; kim de bir insana hayat verirse, tüm insanlara hayat vermiş gibi olur!*"⁴⁵

"Allah'ın Kur'an'daki muhatabı hep erkektir; kadına aynı değerde yer verilmemiştir" diyenler yanılmaktadırlar. Çünkü açıklık ilkesi sebebiyle özel durumlar hariç, erkeklere yönelik hitaplar aynı zamanda kadınlara da yapılmıştır. Çünkü kadına ve erkeğe birlikte yapılacak hitaplarda dil gereği müzekker/eril form kullanılır. Aynı durum Fransızca için de söz konusudur... Binaenaleyh erkeğe ne hitap edilmişse, kadına da aynısı söz konusudur. Mesela;

"Allah'ın Kur'an'daki muhatabı hep erkektir; kadına aynı değerde yer verilmemiştir" diyenler yanılmaktadırlar. Çünkü açıklık ilkesi sebebiyle özel durumlar hariç, erkeklere yönelik hitaplar aynı zamanda kadınlara da yapılmıştır.

İslamî literatürde '*Zaruriyyat-ı diniye*, ' Modern söylemde "Temel Haklar ve Özgürlükler" olarak adlandırılan, başta "*hayat hakkı*" olmak üzere her "insanın" *aklı, dini, malı ve nesli* hürmete layık kılınmış ve ilahî yasalarla koruma altına alınmıştır. Kimsenin canı, akli, dini, malı ve nesli bir başkasının inisiyatifine bırakılmamıştır. Kadın da erkek gibi aklının, fikrinin, inancının... sahibidir. Bu beş temel hakkı insana bahşeden Allah'tır ve herkes, sadece Allah'a karşı sorumludur... Mülk edinme ve mülkünde istediği gibi tasarrufta bulunma hak ve yetkisi erkek için ne ise kadın için de aynıdır. Çocuk sahibi olup olma-

ma kararında ve çocuklarının eğitiminde karı koca birlikte söz hakkına sahiptirler. Bir mükellef olarak birlikte yapacakları her işte kadın ve erkek aynı derecede sorumludurlar. Bu ve benzeri tüm özlük hakları insana doğuştandır ve Allah vergisidirler. Kötüye kullanılmadığı ve başkalarının hukukuna zarar verilmediği sürece onların kısmen de olsa gasp edilmesi, kısıtlanması veya kişi tarafından sui istimâl edilmesi yahut tümüyle yok edilmesi haramdır.

İslam'ın iman esasları, namaz, oruç, hac, zekat, sadaka, kurban; abdest, gusül gibi kullukla ilgili tüm pratikler ve ahlak ilkeleri kadın veya erkeğe değil, "insana" yönelik hitaplardır; haram ve helalleri de öyle... Kadın ne ile mükellef ise, erkek de onunla yükümlü tutulmuştur... Yahudilik'te olduğu gibi⁴⁶ erkeğe helâl olup da kadına haram kılınmış hiçbir hüküm Kur'an'da yer almaz. Bu yüzden Allah Tealâ Kur'an-ı Kerim'de hep: "Ey insanlar!..." "Ey iman edenler!...", "Ey münafiklar!...", "Ey Kâfirler!..." şeklinde, çoğunlukla cinslere değil, insana yönelik genel hitaplar kullanmıştır.

Salih amellerin değerlendirilmesinde de kadın erkek ayrımı yoktur; hiç kimse bu hususta kıl kadar olsa haksızlığa uğratılmayacaktır.

"Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri temenni etmeyin! Zira erkeklerin de kazandıklarından bir payı, kadınların da kazandıklarından bir payı vardır. Allah'ın lütfundan isteyin! Muhakkak ki Allah her şeyi bilmektedir."

*"Hiç şüphe yok ki Allah'a boyun eğen erkekler, Allah'a boyun eğen kadınlar; mümin erkekler, mümin kadınlar; içtenlikle itaat eden erkekler, içtenlikle itaat eden kadınlar; doğru sözlü erkekler, doğru sözlü kadınlar; sabreden erkekler, sabreden kadınlar; Allah'a gönülden baş eğen erkekler, Allah'a gönülden baş eğen kadınlar; sadaka veren erkekler, sadaka veren kadınlar; Allah yolunda daim duran erkekler, Allah yolunda daim duran kadınlar; haya ve namuslarını koruyan erkekler, haya ve namuslarını koruyan kadınlar; Allah'ı zikreden erkekler ve Allah'ı zikreden kadınlar için Allah, mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır."*⁴⁷

*"Allah, erkek kadın... sizin hiç birinizin yaptığı işi, asla zayı etmez. Siz birbirinizdensiniz..."*⁴⁸

Erkek ve kadınlar kanunlar ve yargı karşısında da eşittirler; evli bekar fark etmeksizin, bir erkek işlediği herhangi bir suçtan ötürü ne ile cezalandırılacaksa, aynı suç işleyen kadın da aynı cezaya çarptırılır. Dünyevî hadlerde de eşitlik esastır. İşlenen suçun kimme karşı işlendiği hiç önemli değildir.⁴⁹ Suçu kim işlemişse, cezayı da o çeker... Zira cahiliye devri Arap toplumunda olduğu gibi, kadına, köleye karşı işlenen bir kısım suçlar cezasız bırakılmamıştır...

Kur'an'da kadın ile erkeğin ayrı ayrı muhatap alındıkları iki konu vardır. Bunlar da tamamen fitratın insana yüklediği görevler olarak bilinmelidirler. Bunlardan biri vatanın savunması, ikincisi ise aile yuvasında karı koca rolleri altındaki görev taksimidir.

Kur'an-ı Kerim'de, insanın, sadece fizikî yapısından ve buna bağlı olarak özel kabiliyetlere dayalı yükümlülüklerden söz edilirken kadın erkek ayrımı vardır. Ki bu da kadın erkek ayrımı veya ayrıcalığı meselesi değil, Seyyid Kutub'un da dediği gibi, tamamen "...cinsiyet farklılığı, fonksiyon/görev farklılığı, birbirini tamamlama ve bunların ötesinde ilahi sistemin öngördüğü eksiksiz bir adalet sistemi..." (III/52) meselesidir. Yani, İslâm'da görev dağılımında esas olan ehliyet, liyakat ve adalet ilkesinin vazgeçilemez taleplerinden olduğu içindir. Çünkü hiçbir insan fitratına ve kabiliyetlerine aykırı bir konumda değerlendirilemez... Erkekten beklenmesi gereken bir iş kadından; kadından beklenmesi gereken bir iş de erkekten talep edilemez.

Resulüllah'ın (s.a.v.) asrı saadetlerinde İslam'da şehitlik rütbesinin insana kazandırdığı üstün değer sebebiyle kadınların sözcüsü olarak Ümmü Seleme (r.a) Allah'ın Resülü'ne müracaatta bulunmuş ve: "Ya Resulallah! Ne savaşır şehit düşüyoruz ne de mirasta erkeklerle eşit pay alıyoruz?" dedi. Bunun üzerine şu ayetin inzal edildiği söylenmiştir:

"Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri temenni etmeyin! Zira erkeklerin de kazandıklarından bir payı, kadınların da kazandıklarından bir payı vardır. Allah'ın lütfundan isteyin! Muhakkak ki Allah her şeyi bilmektedir." (Nisa, 4/32)

Bu şu demektir; aranızdaki derece farkı doğuran ilahî bağışlara özlem duyarak bunu bir hak ihlali veya

kıskançlık meselesi etmeyin! Erkekler kazançlarından pay aldıkları gibi kadınlar da kazançlarından pay alırlar. Allah'ın adaleti herkese hak ettiğini mutlaka eriştirecektir. O halde siz isteyeceğinizi Allah'tan isteyin! Zira Yüce Allah, birbirinden meydana gelmiş ve biri diğeri için yaratılmış olan kadın ve erkekten hiçbir salih amel sahibinin hakkını ve emeğini asla boşa çıkartmaz. Fıtrat gereği farklılıkları ve özel görevleri olan hiç kimseyi avantajlı olarak şu imtihan ortamında yarıştırmaz!-(bkz. Al-i İmran, 3/195) Bilinmelidir ki Allah yolunda şehit düşen her mümin bir annenin doğurup büyüttüğü ve Allah yolunda cihat için savaşa saldırdığı çocuğudur. Dinimizde "ed-dallü ala'l-hayr ke failihi"dir. Yani bir hayra sebep olan onu yapan gibidir. Kadınlar hem yurt savunmasında görev alacak mücahitleri hem de savaşta telef olan şehitlerin yerlerini dolduracak erkekleri doğurmak suretiyle çok önemli bir fonksiyon icra etmektedirler. Onların en kutsal görevi insanlık hazinesi olarak çocuk yetiştirmek ve onların eğitim ve öğretilmesiyle ilgilienektir. Yüzlerce erkek bir araya gelse, bir insanın yerine başka birisini vücuda getiremezler. O sebeple annelerin savaşta şehit olma şanslarının bulunmaması şehit sevabı kazanmalarına asla mani değildir...

Anlaşıyor ki, çocuk doğurmak, çocuğunu emzirmek, büyütüp beslemek... böylece toplumun insan ihtiyacını karşılamak yalnızca kadınların hassası ve işidir. Ev ve el işlerinde de genellikle kadınlar üstündür. Ülkenin veya ailenin maddî ve manevî tehditlere karşı savunmasında; ailenin rızkının temini ve yönetiminde erkekler kadınlara göre daha müsait olarak yaratılmışlardır. Yüce Allah, anatomik yapıları ve psikolojik üstünlükleri sebebiyle erkekleri yurt savunmasında ve aile çatısı altında özel⁵⁰ görev ve sorumluluk yüklemiştir. Kur'an ve Sünnet'te, bu konu ile ilgili hitaplar hep erkekleredir. Kadınlar, şayet kendilerine ihtiyaç hasıl olursa geri hizmetlerde bir nevi lojistik destek olarak bulunup kendilerine uygun işleri yapabilirler. Seferberlik halinde ise, yediden yetmişe, eli silah tutan her insan görev alır. Aksi halde kadınlar savaşa gitmekle yükümlü değildirler ve gitmemelidirler de...

Aile yuvasındakine gelince, Allah Tealâ, "...birbirlerinden üstün yaratması"⁵¹ sebebiyle aile yönetiminde erkekleri yükümlü kılmıştır.⁵² Hz. Peygamber de "İnsanları, layık oldukları yerlerine koyunuz..."⁵³ buyurmuştur... Evrensel bir kuraldır; yönetimde iki-

lik /çift başlılık asla salah getirmez;⁵⁴ tam aksine fedsada sebep olur. O sebeple tüm medenî toplumlarda ve yönetim birimlerinde yönetici tektir. Ailelerde de yönetici tektir ve kocadır. Her kurumda olduğu gibi, ailenin yöneticisinden istenen de yönettiği kimselelerin temel hak ve özgürlüklerine saygılı olmak, İslam'ın adalet ve istişare ilkesini azami derecede korumak ve görev bilincini muhafaza etmektir. Yönetilenden beklenense, 'örf'e, yani akl-ı selim ve dine aykırı olmamak şartıyla yöneticisine saygılı olmak, ailevî yasalara uymak ve kuralları harfiyen uygulayarak yöneticisine yardımcı olmaktır. Emreden, herhangi bir âmir veya eş değil, Hz. Peygamber dahi olsa, kula itaat sadece ma'ruftadır; aklı selimin ve dinin kabul etmeyeceği hiçbir hususta insana itaat edilmez.⁵⁵ İşte bu yüzden "Halika isyan olan yerde mahlûka itaat caiz değildir."

"Allah'ın birbirlerinden üstün yaratması ve kendi mallarından harcamaları sebebiyle kocalar, ailede kadınlarına yöneticidirler. Saliha hanımlar ise, gönülden itaat eden ve kocalarının olmadığı yerde, Allah'ın koruduklarını koruyan kadınlardır..."

Bu ilkeler çerçevesinde kalmak şartıyla "Ailede yönetici kocadır": "Allah'ın birbirlerinden üstün yaratması ve kendi mallarından harcamaları sebebiyle kocalar, ailede kadınlarına yöneticidirler. Saliha hanımlar ise, gönülden itaat eden ve kocalarının olmadığı yerde, Allah'ın koruduklarını koruyan kadınlardır..."⁵⁶

Hanımı da "saliha kadın" vasfıyla içten gelen arzu ile seve seve kocasına/yöneticisine itaat eder. Kocasının gıyabında, Allah'ın koruduğu ve korunmasını emrettiği maddî ve manevî değerleri muhafaza eder.⁵⁷

Aile çatısı altında karı ve koca eşit haklara sahiptirler; biri diğerini nefyedecek şekilde bir hak üstünlüğü söz konusu değildir. Zira Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur: "Sizin hanımlarınız üzerindeki haklarınıza denk onların da ma'ruf vechile sizin üzerinizde hakları vardır. Fakat kocaların hakları bir derece fazladır. Allah güçlüdür, her şeyi yerli yerince yapar."⁵⁸ Belki de kocaların hanımları üzerindeki bir

derece fazla olan hakları, ailenin yönetim ve geçim-liğini temin gibi ağır yükümlülükleri sebebiyledir.⁵⁹

İnsan hakkındaki bu temel prensiplerini tespitten sonra, şimdi de tarihten gelen kadın sorunlarına Kur'an'ın yaklaşımı" bahsine geçmek istiyoruz. Aslında kaynağı itibariyle bu meseleyi "Kadın Sorunları" olarak değil, tarih boyunca kadınların temel hak ve özgürlüklerini tamamen veya kısmen kısıtlayan erkeğin sorunu olarak adlandırmak daha isabetli olur. Zira Kur'an'da, kadınların toplumda ve aile hayatındaki sıkıntılarını gidermek amacıyla getirilen hükümlerin hepsinde hitap erkekleredir...

Aslında kaynağı itibariyle bu meseleyi "Kadın Sorunları" olarak değil, tarih boyunca kadınların temel hak ve özgürlüklerini tamamen veya kısmen kısıtlayan erkeğin sorunu olarak adlandırmak daha isabetli olur. Zira Kur'an'da, kadınların toplumda ve aile hayatındaki sıkıntılarını gidermek amacıyla getirilen hükümlerin hepsinde hitap erkekleredir...

Mesela; Cahiliye dönemi Arap toplumunda kız çocuklarına reva görülen gayri insanî tutum, babaların bir suçu olarak resmedilmiş ve tarihe kara bir leke olarak geçmiştir:

"Onlardan birisine, 'bir kız çocuğun doğdu' müjdesi verildiği zaman o kişi, o kadar öfkelenirdi ki öfkesinden yüzü simsiyah kesilir ve kendisine verilen müjdenin kötülüğünden ötürü kavminden köşe bucak gizlenirdi. Bu esnada düşünmeye başladılar: Ne yap-saydı? Bu çocuğu aşağılık duygusu içinde yanında mı tutsa, yoksa diri diri toprağa gömüp bir an önce ondan kurtulsa mıydı? Bak şunlara! Ne kadar da kötü düşünüyorlar!"⁶⁰

Cenab-ı Allah, böylesine insanlık dışı zihniyete sahip canilerin yüklenmiş oldukları vebalin ağırlığını, kızını diri diri toprağa gömen hiçbir evlat katilinin asla cevap veremeyeceği şu soru ile dile getirmiştir:

"Diri diri toprağa gömülen o kız çocuğuna: 'Sen hangi günahı işledin de seni diri diri toprağa göm-düler?' denildiği vakit!"⁶¹ Hiç şüphesiz, akli ve vic-danı olanlar için kıyamete kadar cevabı verilemeyecek bir sualdir bu!

Tarih boyunca olduğu gibi, Cahiliye döneminde Arap toplumunda da babanın soyunu devam ettirdiği ve sayıları arttıkça baba için maddi ve manevî destek oluşturduğu gerekçesiyle erkek çocuklar, kız çocuklarına tercih edilmiştir. Bu dönemde kız çocukları horlanıp öldürülürken Allah'ın Resulü Hz. Muhammed (s.a.v.) tam dört kız çocuğu yetiştirmiş ve evlendirmiştir... Çünkü Allah ve Resulü nazarında kadın ile erkeğin hiçbir farkı yoktur; ikisi de insan olarak aynı değere sahiptir. Nitekim Yüce Allah Kur'an'da, Hz. Meryem'i ve Firavun'un karısını tüm Müslümanlara örnek göstermiştir... Bilhassa iman edip takvaya sarıldığı takdirde "Hak yolunda" erkekle kadın ayrımı olmaz. Bu hususta Kur'an'ın tabiri "rical"dir;

"Rical, hiçbir ticaretin ve alışverişin kendilerini Allah'ı zikretmekten, namazı ikame edip zekâtı vermekten alıkoyamadığı "er" kişilerdir. Çünkü onlar; kalplerin ve gözlerin dehşetten fırl fırl döneceği bir gündün korkmaktadırlar!"⁶²

"Müminlerden öyle mert, öyle yiğit kişiler/rical de vardı ki onlar Allah'a verdikleri sözü tutup gerçekleştirdiler. Onlardan bir kısmı verdiği sözü yerine getirmiş, şehit oluncaya kadar yerinde sebat etmiş, bir kısmı ise şehit olmayı beklemekteydiler. Onlar verdikleri sözü değiştirip atmadılar."⁶³

Tasavvufta bu ilke daha belirgindir. Orada da "Hak yolunda" erkekle kadın ayrımı olmaz. "İbn Arabi, bu ayetlerle de ilintili olarak tasavvuftaki *raculiyet* 'ten söz ederken demiştir ki, "Hakiki *raculiyet*, yani 'erlik' insanın, hulkıyeti ve hevâlarının karanlığından kurtulup aklın ve manevî irşadın ziyası ile tezkiyesine müteakip" tekmil edilmektedir. Ancak tarik-i Rabb'in külfetine icap edemeyen erkekler ise, karılardan beter ve zelil telakki edilmektedir."⁶⁴

Hak yolunda erkekle kadın ayrımı yapılmaz. Görevde ve amaca götüren yoldaki başarı esastır. Bu yüzden Câmî, Nefehâtü'l-Üns'te şöyle demiştir:

Her kadın olsa, bizim zikrettiğimiz o kadın gibi,

Kadınlar erkeklere pekâla tercih edilir idi:

Müennes cinsinden güneşe dokunmaz bir zarar, Müzekker de artırmaz kamerin şanını, bir o kadar.⁶⁵

Bu münasebetle temel iki kaynağında kadın erkek ayırmaksızın, tüm insanlara böylesine yüce bir değer atfeden İslam, cahiliye döneminde kadına yapılan

zulme hiç müsaade eder mi? Nitekim öyle de olmuştur. Kur'an öncelikle ezilen ve aşağılanan tüm insanlara reva görülen zulme karşı çıkmış, onlara haklarını zamanla teker teker vermiştir. Bu cümleden olarak zihar, il?, miras yoluyla intikal... gibi yukarıda sadece bir kısmını naklettiğimiz haksızlıklara kesin ve açık emir ve yasaklarla son vermiştir.

3. Asrı Saadet'te Kadın

Bir gerçek olarak belirtmeliyiz ki "İslam sistemi kadınlar ile erkekler arasında görev bölümü yaparken ve malî payları dağıtırken fitratın gereğine uyar. Fitrat her şeyden önce erkeği erkek, kadını da kadın olarak yaratmış, her birine belirli görevler yüklemek için cinsiyetlerine has belirli özellikler bağışlamıştır. Bu özel nitelikler ne fitratın özel yararı ve ne de bu iki cinsin tek taraflı yararı için verilmiştir. Bu ilahi bağışın amacı; bu iki cinsin farklı olması, bunların farklı özellikler taşıyıp farklı fonksiyonlar gerçekleştirmesi sayesinde varlığını sürdüren, düzen kuran, karakteristik fonksiyonlarını bir bütün olarak yerine getiren ve yeryüzü halifeliği ile Yüce Allah'a kul olma amacını gerçekleştiren insanın hayatıdır. Özel yeteneklerin ve görevlerin farklılığı, yükümlülüklerin, malî payların ve sosyal konumların farklılığını beraberinde getirir. Bütün bunlarda hayat denen büyük kurumun ve yüce ortaklığın yararı içindir." (Fi Zılal, III/52)

"İslam'da amaç, ne tek taraflı olarak kadınların yararı ve ne de tek taraflı olarak erkeklerin yararlarıdır. Amaç insandır, Müslüman toplumdur, genel ve mutlak anlamı ile halktır, kamu yararlarıdır, hayırdır, dört başı mamur ve eksiksiz adalettir." (Fi Zılal, III/52) Bu gerçeğe binaen deriz ki yaklaşık yirmi üç yılda Hz. Muhammed'e inzal edilen Kur'an'ın on üç yılı Mekke'de indirilmiştir. Bu dönemde işlenen konular, genelde tevhit, Ahirete iman; bu iki esasa dayalı olarak yükümlülükler, sorumluluklar ve güzel ahlaklardır. Medine'de ise yaşanmakta olan cahiliye hayatının sorgulanmasıyla birlikte bireysel ve sosyal hukuk, cezalar ve mükafatlarıdır. Cahiliye hayatı sorgulanırken insana, özellikle konumuz itibarıyla kadına reva görülen zulüm aracı gelenekler de birer birer yürürlükten kaldırılmışlardır. Onları şöyle sıralamak mümkündür:

- **Zihar**, Medine döneminde indirilen ayetlerle tamamen yürürlükten kaldırılmıştır.⁶⁶ Çok ilginçtir! Akla ve realiteye aykırı olan bu geleneği kaldırma şerefi

Havle Binti Sa'lebe adında bir kadına nasip olmuştur. Kocasını kendisine zihar yapmış, o da gelip durumunu Resulullah'a (s.a.v.) arz etmişti. Ayet gelmediği sürece Resulullah'ın bir karar vermeyeceğini anlayan Havle, doğrudan doğruya Allah'a yöneldi ve "Allah'ım durumumu sana şikâyet ediyorum..." diyerek yalvardı. Henüz Resulullah'ın yanından pek uzaklaşmamıştı ki Allah Teala şu ayetlerini indirdi:

"Allah, kocası hakkında seninle tartışan, sonra da durumunu Allah'a şikâyet eden kadının sözünü işitmiştir. Zaten Allah, sizin karşılıklı konuşmalarınızı işitmektedir; Allah her şeyi işitir ve her şeyi görür! İçinizden hanımlarına zihar yapanların kadınları onların anneleri değildir; onların anneleri ancak kendilerini doğuran kadınlardır. Muhakkak ki onlar, çirkin bir söz ve yalan söylüyorlar! Allah çok affedicidir, çok bağışlayıcıdır.

Hanımlarına zihar yapıp sonra da söylediğinden dönenler, karılarıyla cinsel ilişkiye girmeden önce bir köle azat etsinler. Size bu hususta öğütlenen budur. Allah yaptıklarınızdan da haberdardır! Fakat bunu bulamayan kimse, karısıyla cinsel ilişkiye girmeden önce iki ay peş peşe oruç tutsun. Buna da gücü yetmeyen altmış yoksulu doyursun! Bu, Allah'a ve elçisine iman ettiğiniz içindir! Bunlar Allah'ın koyduğu yasalarıdır. Kâfirler için can yakıcı bir azap vardır..."⁶⁷

Bu dönemde kız çocukları horlanıp öldürülürken Allah'ın Resülü Hz. Muhammed (s.a.v.) tam dört kız çocuğu yetiştirmiş ve evlendirmiştir... Çünkü Allah ve Resülü nazarında kadın ile erkeğin hiçbir farkı yoktur; ikisi de insan olarak aynı değere sahiptir. Nitekim Yüce Allah Kur'an'da, Hz. Meryem'i ve Firavun'un karısını tüm Müslümanlara örnek göstermiştir...

- **İlâ** (hanımına yaklaşmama yemini) "Ancak dört ay bekleme..."⁶⁸ hükmü ile sınırlandırılmıştır. Hüküm şudur:

"Hanımlarıyla cinsel ilişkiye girmemek üzere yemin edenler, ancak dört ay bekleyebilirler! Eğer bu süre içerisinde yeminlerinden dönerlerse Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir. Şayet boşamaya karar verirlerse elbette Allah işitir ve bilir."⁶⁹

Yemininde durma süresi, ayetle dört ay olarak sınırlandırıldıktan sonra, sürenin tamamlanmasıyla birlikte artık koca hanımına dönmek veya boşamak zordur. Şayet hanımına dönmüyor veya boşamıyorsa, bu durum kadın için mahkemeye müracaat etme ve isterse boşanma talebinde bulunma hakkını vermiş olur...

- **Kadına varis olma veya üzerine abayı atma geleneği** ise şu ayetlerle kaldırılmıştır:

*"Ey iman edenler! Kadınlara, istemedikleri hâlde vâris olmanız size helâl değildir! Apaçık bir aşırılık yapma durumları hariç, sırf verdiklerinizden bir kısmını götürcekler diye onları baskı altında da yaşatmayın! Onlarla örfe uygun olarak güzel geçinin! Şayet onlardan hoşlanmadınızsa, umulur ki Allah, hoşlanmadığınız bir şeyde sizin için pek çok hayır yaratmış olabilir!"*⁷⁰

Ayetteki, "İstemedikleri hâlde..." ifadesi, ister bekâr olsun ister dul, gönüllü olmadığı hâlde bir kadını veya erkeği, istemediği birisiyle zorla evlendirmenin veya istemediği hâlde güç kullanarak alıp veya kaçırıp kendisine eş etmenin de ayetin kapsamına dâhil olduğuna delildir. Zaten Allah'ın Elçisi de bu hususta tüm Müslümanları uyarmıştır: "Dulun emri, bakirenin de izni olmadıkça nikahlamayın!"⁷¹

- **Bir kadını, miras yoluyla birinden diğerine** geçen bir eşya durumuna düşürmek de müminlere helâl değildir. Bu ayette, cahiliye dönemine ait bir

Kadın kocasını sevmiyor ve bir arada yaşamaları kadın açısından günaha götürücü davranışlara sevk edecek olursa, kadının maddî bir bedel ödeyip mesela mehrini kocasına iade edip boşanma talebinde bulunması da Kur'an ile tanınmış haklardandır.

Arap geleneğine gönderme vardır. Nakledildiğine göre, bir adam öldüğü zaman onun dul kalan eşi, oğluna ve en yakın akrabasına düşerdi. Bazen de dostlarından biri onun üzerine abasını atar ve o kadına vâris olurdu. Daha sonra da dilerse onunla kendisi evlenir, dilerse başka bir erkekle evlenmesine müsaade eder, dilerse yanında temelli alıyordu...⁷²

- **Bir yıl yas tutma**, "Örfe uygun olarak dört ay on gün iddet bekleme..." hükmü ile sona erdirilmiş ve kocası ölmüş bir kadın "örfe uygun olarak", yani akli selimin makul görüp dinin de onayladığı bir biçimde dört ay on gün kendi kendine iddet bekler, hükmünü getirmiştir. Bu da yas anlamında değil, bir başkası ile evlenmek içindir. Eğer hamile ise, süre doğum yapınca kadardır:

*"Sizden ölenlerin geride bıraktıkları eşleri, kendi kendilerine dört ay on gün iddet beklerler. Sürelerini tamamladıklarında, onların örfe uygun olarak kendi isteklerine göre yaptıklarında size bir günah yoktur! Allah yaptıklarımızdan haberdardır."*⁷³

- **Boşama** "Üç temizlenme" süresi ile zamana yayılmıştır.⁷⁴ "İlk iki talak" müddeti tamamlandıktan sonra üçüncüye gelindiğinde; evlilik hayatı devam ettirilecekse "ma'ruf" bir biçimde devam ettirilmesi, sona erdirilecekse "güzellikle ve derhâl" bitirilmesi emredilmiştir. Ne olursa olsun, nihaî karar, mutlaka "iki adil şahidin huzurunda"⁷⁵ açıklanmalıdır...⁷⁶ Kitap ve Sünnet'e uygun talak budur. Onun ötesindeki boşama şekli ise İslam'da bid'attır; ilim adamlarından kimine göre haram, kimine göre ise harama yakın bir mekruhtur.

Üçüncü talak anında verilmez de sürüncemede bırakılacak olursa, kadının, isterse boşanma talebiyle hakime başvurma hakkı doğar...

- **Kocasını sevmeme durumu.** Kadın kocasını sevmiyor ve bir arada yaşamaları kadın açısından günaha götürücü davranışlara sevk edecek olursa, kadının maddî bir bedel ödeyip mesela mehrini kocasına iade edip boşanma talebinde bulunması da Kur'an ile tanınmış haklardandır.⁷⁷

- **Kocanın nüshuzü**, yani kadının haklarına saygısızlık ettiği ve koca olarak yükümlülüklerini yerine getirmediği durumlarda, kadın mümkünse sulh çabası içerisine girmelidir. Çünkü taviz vererek de olsa, barışı sağlamaktan daha doğru bir yol olamaz.⁷⁸ Buna rağmen koca sulha yanaşmaz da zulmüne devam edecek olursa, Allah Teala "Zulme katlanmayı zulüm addetmiş" ve boşanmak üzere kadının mahkemeye başvurmasına imkan vermiştir. "Eğer boşanacak olurlarsa, Allah her ikisini de lütfundan rızık veririp koruyacaktır."⁷⁹ garantisıyla, kadını da erkeği de boşanmaya teşvik etmiştir...⁸⁰

Bu örneklerden anlaşılıyor ki nikahlama ve boşama yetkisi, ancak ilahî yasalara uyduğu ve bu yetkiyi zulme dönüştürmediği sürece kocaya aittir...

- **Cariyeler** sorunu da kölelerle birlikte insanî bir çözüme kavuşturulmuştur. Mümin köle ve cariyeler, diğer müminlerin ancak kardeşleridirler. Aynı safta, aynı savaşta ve aynı görevde omuz omuzadırlar... Yanlarında kaldıkları sürece hizmetçi statüsündedirler. Yanında bulunduğu mümin, ona da yediklerinden yedirir, giydiklerinden giydirir; oğlum, kızım der; kölem, cariyem demek ise yasaktır... Onlara zulüm edilmez, ihtiyacı anında desteksiz bırakılmaz... Onlar da diğer müminler gibi, hayat hakkı, düşünme, kısmen de olsa, fikrini açıklama hakkı, din edinme ve iffetli yaşama hakkı, mülk edinip mülkünde tasarrufta bulunma hak ve yetkisi, evlenip neslini devam ettirme hakkına sahiptirler.⁸¹ Bir köle isterse eğer, sahibiyile anlaşığı takdirde bedelini ödeyip hürriyetini satın almasına da bir mani yoktur...⁸² Savaş esirlerini köleleştirme geleneği ise, normal şartlarda, şu ayetle birlikte tamamen sona erdirilmiştir:

*"Savaşta inkâr edenlerle karşılaştığınızda, hiç tereddüt etmeden boyunlarını vurun! Sonunda onları yenip hâkimiyetiniz altına aldığınız zaman bağı sıkı tutun (kaçmalarına veya fesada yol açmalarına imkân vermeyin)! Savaş riski tamamen ortadan kalktığı zaman da onları ya iyilik namına salıverin veya fidye karşılığında..."*⁸³

4. Asr-ı Saadete Yapılan İtirazlar

Önsöz'de de belirtildiği üzere günümüzde Kur'an'ı ve Sünneti bütün halinde bilmeyenler cahilce İslam'a ve Sünnete, diğer bir ifade ile Kur'an'a ve Resulullah'a saldırmaktadırlar. Oysa konular hem Kur'an ve Sünnetin getirdiği sistem bütünlüğü/İslam hem de kendi bütünlükleri içerisinde incelendiği takdirde, her iki kaynaktan da hiç kimse için kıl kadar da olsa adaletsizlik veya zulmün yer almadığı görülecektir. Çünkü Kur'an bireysel ve sosyal dertlere "şifa ve rahmet", Hz. Peygamber ise "Alemlere surf rahmet" olmak üzere gönderilmişlerdir. Bu amacı taşıyan sistemde hiç adaletsizlik ve zulüm olur mu?! Meselâ;

"Anne, baba ve akrabasının bıraktıkları mirastan erkeklerle bir pay vardır; Anne, baba ve akrabasının bıraktıkları mirastan kadınlara da bir pay vardır; is-

*ter az olsun ister çok, hepsi de mirastan belli bir hisse olarak paylarını alırlar. Miras taksiminde yakınlar, yetimler ve yoksullar da orada bulunurlarsa, onlara da ondan biraz verin ve kendilerine örfe uygun güzel söz söyleyin! Özellikle, geride bakıma muhtaç çocuklar bıraktıkları takdirde onlar hakkında endişe duyacak olanlar yetimlere saygılı davranınsınlar! Allah'a karşı gelmekten sakınsınlar ve yetimlere durumlarına uygun söz söylesinler!"*⁸⁴

Günümüzde Kur'an'ı ve Sünneti bütün halinde bilmeyenler cahilce İslam'a ve Sünnete, diğer bir ifade ile Kur'an'a ve Resulullah'a saldırmaktadırlar. Oysa konular hem Kur'an ve Sünnetin getirdiği sistem bütünlüğü/İslam hem de kendi bütünlükleri içerisinde incelendiği takdirde, her iki kaynaktan da hiç kimse için kıl kadar da olsa adaletsizlik veya zulmün yer almadığı görülecektir.

"...her hak sahibine hakkını verin! Hatta miras taksimi esnasında akrabadan olmayan bir yetim veya fakir gelecek olursa onlara da bir şeyler verin!" buyuran sistemdeki insancıl vasıf, nezaket ve inceliğe rağmen haksızlıktan ve zulümden söz edilebilir mi?

Öncelikle bilinmelidir ki İslam kadın, erkek; büyük, küçük ayırmaksızın her hak sahibine hakkını verirken insana saygıyı esas almıştır. Özellikle kadına mirastan pay ayırmayan bir geleneğe karşı çıkmakla "...önce bir bütün olarak insanı, sonra da tek insanda bütünleşen insanlığın yarısını onurlandırmayı, aile kurumuna dayalı sosyal bir düzen kurmayı ve bu aile yuvasını; sevgi, dayanışma ve bireysel güvenlik garantileri ile donatmayı amaçlayan genel dünya görüşüne uygun bir adım atmıştır." (Seyyid Kutub, II-I/55) Böylelikle erkek kadın arasında mülkiyette eşitlik hakkını tanımıştır...

Öyleyse *mirastan kadının bir, erkeğin iki pay almasının izahı nedir?* denilecek olursa... Bu İlahî hükmün, hem sistemin kendi hem de aile hukuku bütünlüğü içerisinde belki eşitliği değil, ama "adaleti ve kadını korumak" şeklinde makul ve mantıklı bir izahı mutlaka vardır. Bize göre kardeşler arasındaki mal taksimindeki bu farklılık, toplumun yapısı, sosyal güvence, görevler ve sorumluluklar ilkeleri çer-

çevesinde düşünülen hakkaniyet ve adalet ilkesinden kaynaklanmaktadır. Şöyle ki:

- Her eşitlikte adalet olmaz, fakat her adalette mutlaka eşitlik de göz ardı edilmemiştir. Çünkü mal paylaşımında eşitlikler bazen adaletsizliklere sebep teşkil edebilir.

- İslam'da, evlenirken erkek, evleneceği kadına kümsememeyecek miktarda mehir vermek zorundadır. Kadının böyle bir sorumluluğu yoktur.

- Ailenin ekonomik ihtiyaçlarının karşılanmasında erkek/koca sorumludur;⁸⁵ zengin de olsa, kadınların bu konuda hiçbir yükümlülükleri bulunmamaktadır.

Gerçek şu ki İslam çok evliliği öngörmemiştir! Böyle düşünenlerin ilgili ayetleri doğru anlamadığı kanaatindeyiz... Fakat ikinci evliliği de tamamen yasaklamamıştır. Bu husustaki temel ilke şudur: "Eşler arasında adaleti uygulamayacağınızdan korkarsanız, bir tanesiyle veya sağ ellerinizin malik olduğuyla yetinin! Hak'tan sapmaktansa, bir tanesiyle yetinmeniz sizin için daha iyidir!"

- Anne ve baba yaşlandıklarında onlara erkek evlat bakmakla yükümlüdür;⁸⁶ kocası izin vermediği sürece kız evladının böyle bir yükümlülüğü yoktur.

- Baba ocağının tüttüren erkek evlattır. Orası kız evlat için, evlenmiş ve kendi yuvasını kurmuş da olsa, sosyal bir güvence anlamını hâlâ taşımaktadır. Sıkıldığı, daraldığı ve bunaldığı her zaman o kapı onun için daima açıktır. İslâm'daki sıla-i rahim emri⁸⁷ bunu gerektirmektedir...

- Erkek kardeşin başına bir felaket geldiğinde kocası izin vermediği sürece kız kardeşin ona yardımı yeterli olmayabilir. Fakat aynı durumdaki kız kardeşle; hatta yakın akraba ile ilgilenmek erkek kardeşe Allah'ın emridir.

- Eğer düşünülürse, böyle bir miras taksiminde bir nevi eşitliğin olduğu da söylenebilir. Şöyle ki erkek kardeş kız kardeşe nispetle babasından iki pay alır, hanımı da babasından bir pay alır; ikisinin toplamı üç eder. Kadın erkek kardeşe nispetle babasından bir pay alır, kocası da babasından iki pay alır; onunki de

toplam üç eder. Binaenaleyh İslâm, bir bütün olarak değerlendirilmeli, miras taksiminde getirdiği sistem, eğer tartışılacaksa, İslâm aile hukuku ve toplum yapısı ile bireylerin yükümlülükleri ve sorumlulukları göz önünde bulundurularak tartışılmalıdır!

Şahitlikte iki kadının bir erkeğe denk sayılması, kanaatimizce, Bakara suresinin borçlanma sözleşmesini düzenleyen 282. ayetinin zahirinden şahitlik konusunda kadın erkek arasında denksizlik veya eksiklik anlamı çıkarılsa bile, Kur'an'ın bütünü göz önüne alındığında aynı şey söylenemez! Çünkü Giriş'te de belirtilmişti, "Kur'an'da kadın veya erkek değil, insan söz konusudur... Asıl eşitsizlik, haklarının yükümlülüklerine denk olmaması, özel ve genel hayatında kadına zulüm edilmesidir. İslam'da bunun olmadığına inancımız tamdır. Kaldı ki şahitlik konusunda Kur'an'da bu ayetten başka sekiz ayet daha vardır. Bu ayetlerin hiç birisinde kadın veya erkek ayrımı yapılmamıştır.⁸⁸ Özellikle "Liân/mülâne ayetinde"⁸⁹ koca da dört defa Allah'ı kendisine şahit göstermekle yükümlüdür, karısı da... Bu ayette kadına kocasının iki katı, yani sekiz defa Allah'ı şahit getirir, denilmemiştir!.. Bu da şahitlik hususunda kadın erkek ayrımının olmadığına delil gösterilebilir!

Bizce bu konuda, bugün için söylenecek söz şudur: Aziz ve Hakim olan Allah borçlanmada "İki erkek olmadığı takdirde, biri yanılırsa/dalle diğeri ona hatırlatır..." diyerek şahitleri öyle takdir etmiştir. Zira yukarıda nakletmiştik, o dönemde kadın, Ehl-i Kitab'ın ve cehaletin de etkisiyle "düşünce özürü" ve "aklı kıt" olarak takdim edilmekte idi. İslam, kadın ve erkek demeksizin, insana yönelik hitaplarıyla bu zihin yapısını kesinlikle reddetmiştir. Fakat buna rağmen o toplumda, hala cahiliye düşüncesinin tortusunu zihninde bulduran sahabiler olmalı ki onlardan gelecek bir tepkiye; "Kadın yanılır/unutur/şarşırr!" tepkisine karşı, "Biri yanılırsa/unutursa, diğeri ona hatırlatır..." cevabı verilmiş olabilir.

Ayrıca şu da söylenebilir, getirilen hükmün illeti ayette açıklanmıştır. Ayette illeti açıklanan hükümlerin, illetlerine bağlı olarak devam ettikleri de bilinmektedir... Şayet denilse ki yanılma /unutma, kadın erkek tüm insanlar için söz konusu olup kaçınılmaz bir beşeri zafiyettir. Kadın yanıldığı gibi erkek de yanılabilir. Artık kadınların eğitim ve öğretimde erkeklerden farkı da yoktur, o zaman hüküm o doğrultuda olabilir...

Erkeklerin birden fazla kadınla evlenmesi ile ilgili Nisa suresinin üçüncü ayeti siyak sibak bütünlüğü ve tarihi arka plân göz önüne alınarak okunduğu takdirde, kast edilen mananın, zannedildiği gibi poligami olmadığı açığa çıkacaktır. Zira söz konusu ayetler kimin kaç kadınla evleneceği bağlamında indirilmemiştir. Çünkü ağırlıklı olarak aile hukukuna dair düzenlemelerin yer aldığı Nisa suresinin ilk on ayeti, yetimler hukuku ile ilgilidir. Sure, hicretin dördüncü yılında yapılan Uhut savaşından sonra pasajlar hâlinde indirilmeğe başlanmıştır. Bu savaşta 72 Müslüman şehit edilmiş, onlardan geriye çok sayıda dul eş ve yetim çocuk kalmıştır. Tabii olarak yakınları, kendi dul ve yetimlerine sahip çıkmışlardır. Bilhassa hicret edip de Medine’de yakını olmayan dul kadınlarla yetim çocuklar ise hem sahipsiz hem de muhtaç durumda idiler. O devirde ve o toplumda erkek, ailenin yegâne sosyal güvencesi sayılmaktaydı. Müslümanlar arasında kimsesizleri barındıracak; yetimlere, fakirlere, yoksullara, yolculara yardım elini uzatacak sosyal kurumlar henüz oluşum safhasındadırlar. İslam’da yetimler hukuku, evliliğin dört kadınla sınırlandırılması, miras taksimi gibi yasalar bu sure ile gündeme gelmeye başlamıştır. Bu cümleden olarak yetim kızların nikâhlanmalarında, mehirlerinin verilmesinde ve evlendikten sonra adalet ilkesine uyulmasında hassasiyet gösterilmesi; aksi hâlde onlarla evlenilmeyip arzu edenlerin kendileri için münasip gördükleri ve yakıştırdıkları diğer kadınlarla evlenmeleri öğütlenmiştir. Denilebilir ki Kur’an-ı Kerim’deki bu ikinci, üçüncü, dördüncü kadın ile evlenme tavsiyesi, geleneğinde poligami bulunan - yukarıda Hz. Aişe rivayetiyle bahsi geçmişti - bir toplumda, daha ziyade zaman ve şartların gerekliliği, hatta zaruri kıldığı ihtiyaç bağlamında söz konusudur. Zaruri haller hariç, eğer gelenek birden fazla evliliğe müsaade etmiyorsa, ayetteki bu hüküm icbar edici değildir...

Gerçek şu ki İslam çok evliliği öngörmemiştir! Böyle düşünenlerin ilgili ayetleri doğru anlamadığı kanaatindeyiz... Fakat ikinci evliliği de tamamen yasaklamamıştır. Bu husustaki temel ilke şudur: “Eşler arasında adaleti uygulamayacağınızdan korkarsanız, bir tanesiyle veya sağ ellerinizin malik olduğuyula yetinin! Hak’tan sapmaktansa, bir tanesiyle yetinmeniz sizin için daha iyidir!”⁹⁰

Allah Teala şayet “Hakk’tan sapılacaksa bir tanesiyle yetininiz.” hükmü ile bir nevi müminin hayrına

olacak tercihini belirtmiştir. Fakat zaruri durumlar mecbur ettiği takdirde “adalet” ilkesi ile buna cevaz vermiştir. O halde denilebilir ki ikinci eş, ancak şartlar gerektirdiği takdirde ve “Adalet” ve “Haktan sapmama” şartıyla tanınmış bir ruhsattır. Bu ruhsatın öngörülen bir hüküm olarak değerlendirilmesi doğru değildir...

Kadına vurma meselesi belli bir sistem dahilinde ve şu ayetle önerilmiştir:

“...isyan edip tamamen dikleşmelerinden endişe duyduğunuz kadınlarınıza, vakit geçirmeden nasihat edin! Fayda vermezse yataкта kendilerine sırt çevirin! Bu da fayda vermediği takdirde onlara vurun! Eğer size itaat ederlerse, artık aleyhlerine bir baha ne aramayın! Muhakkak ki Allah yücedir, büyüktür.

Eğer karı kocanın ayrılmalarından endişe edecek olursanız, erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden de bir hakem gönderin! Şayet onlar aralarının düzelmesini isterlerse, Allah aralarını bulmakta onları muvaffak kılar! Muhakkak ki Allah her şeyi bilir, her şeyden haberdardır.”⁹¹

Bu ayetin tamamında kadınlar, aile hayatındaki yükümlülük ve sorumluluklarının bilincinde olup olmamaları ve davranışları açısından zımnen iki kategoriye ayrılmıştır: “Saliha kadınlar” ve “Saliha” olmayanlar... Ayetteki açılıma göre “saliha kadınlar,” için saliha vasıflarının yanında “...Kocalarına içtenlikle saygı gösterirler, itaat ederler ve korunması gerekenleri, kocalarının gıyabında korurlar.” denilmiştir.

Kur’an’da kadınların sosyal veya siyasi hayatta görev alamayacağını söyleyen bir ayetten söz etmek, bizce mümkün değildir... İslam’ın kadın ve erkek için öngördüğü ilkeler çerçevesinde ve ihtiyaç da hissedilirse kadın ruhi ve fizyonomik yapısına uygun işlerde görev alabilir.

Arapçada salih ve saliha, ‘SLH’ kökündendir. Salâh, fesat ve kötülüğün zıddıdır. İnsan için salih, sağlıklı; kalben, zihnen kendisiyle ve kendinden başkalarıyla barışık olan; Allah’ın rızasına, akli selime ve realiteye uygun davranışlar sergileyen, aşırılıkları/ıfrat ve tefrit olmayan; ağırbaşlı ve itaatkâr

olan anlamına gelir.⁹² “*Saliha kadın:*” Söz ve davranışlarında temkinli ve ölçülü olan; daima Allah’ın rızasına uygun davranan, selim akla ve hakikate göre iş yapan ve aile menfaatlerine uygun tavırlar sergileyen kadındır. “*Salih koca*” da öyle olmalıdır. Hz. Peygamber: “*Dünya bir meta’dır. Dünya meta’ının en üstünü ise saliha bir kadındır.*”⁹³ demiştir. Böyle si hanımlar için, hata veya kusurundan ötürü vurmamak, asla söz konusu değildir.

Ayette, vurmamak, sadıce salıha vasfına sahip olmayan ve kocasına/aile yöneticisine haklı olarak değil, tamamen haksız ve lüzumsuz olarak isyan eden; dikleşen, kocasının konuşarak sorunu halletme /diyalog talebine yanaşmayan kadınlar içindir. Çünkü nüşüzün bu ayetteki anlamı budur. Zira bunu ayetin sonundaki “*Eğer size itaat ederlerse, artık aleyhlerine bir bahane aramayın!*” uyarısı bu manayı doğrulamaktadır.

Kadınlara insan olmanın ötesinde kutsiyet atfedilerek olduğundan fazla yüceltilmesine de rastlamak mümkündür. Bugün bu anlayışın benzeri bir yaklaşımı İslâm ilim adamlarında dahi görmekteyiz. Meselâ çağdaş ilim adamlarımızdan Musa Carullah’ın şu yaklaşımı oldukça ilginçtir:

Ayetteki “*Nüşüzundan endişe duyduğunuz kadınlarınıza...*” ifadesi, nüşüz ortaya çıktıktan ve isyan, dikleşme ve itaatsizlik şeklinde başladıktan sonra değil, hanımın sergilediği tavırlar zamanla nüşuze dönüşme eğilimi gösterdiği hissedilir edilmez... Mesela; söz, iş ve davranışlarında anormallikler görülmeğe başladığı andan itibaren, “*Onlara nasihat edin! Fayda vermezse yatakta kendilerine sırt çevirin! Bu da fayda vermezse onlara vurun!*” denilmiştir.⁹⁴ Unutulmamalıdır ki “nasihat” ve “yatakta sırt çevirme”nin ikisi de belli bir zamanla sınırlı olmayıp olumlu veya olumsuz bir sonuca, kanaate varıncaya kadar devam edilmesi gereken birer süreçtir...

Ayetin kapsamında, aşırılığı da içeren “Onları dövün!” veya “Onlara dayak atın!” anlamları bulunmaktadır. Sadece “Onlara vurun!” Çünkü bu noktaya kadar, kocanın barışı sağlamak, sorunu halletmek ve aile yuvasında huzuru yeniden temin etmek için tüm olumlu ve adil yaklaşımları hiçbir fayda verme-

miştir; kadının ahlaka ve aile içi kurallara aykırı davranışlarında bir değişme görülmediği gibi, artık açıktan itaatsizlik ve isyan da başlamıştır... Bunun ötesi, hakemlere başvurmak, oradan da netice alınmazsa boşanmaktır...

Her sosyal ve medeni kurumda olduğu gibi aile yönetiminde de müeyyide uygulamak, “*rical*”⁹⁵ vasfını muhafaza eden yöneticisine, boşanma sürecine girmeden önce, tavsiye edilen bir *ıslah*, yani barışı temin yöntemidir. Tıpkı toplumda yasalara karşı çıkan ve sosyal düzeni bozan asilere, ıslah çabaları olumlu bir sonuç getirmediği zaman öngörülen müeyyideler gibidir. Belki olumlu bir sonuç alınabilir diyedir... Bu hüküm, kesinlikle her kadın için değildir. Hata ve nisyandan/unutma ötürü kadına vurulmaz. Çünkü hata ve unutma, en masum iki insan zafiyetidir. Bunları Allah da affetmiştir,⁹⁶ Peygamberi⁹⁷ de... Zira hatasız, kusursuz, eksiksiz ve yanlışsız insan olmaz. Vurma hükmü sadece ve sadece “*rical*” vasfına sahip kocaya isyan, başkaldırı ve dikleşme halindedir. O da mutlaka ilk iki barışçıl yaklaşım süreci sonuç vermediği zamandır... Saliha kadınlara ise, incitici bir biçimde kaşını eğmek bile Allah’tan istiğfarı gerektirir!..

Kadının kocasına secde etmesi!.. İslam’da böyle bir şey yoktur. Kaynaklarda Resulullah’a (s.a.v.) atfedilen bir hadisten söz edilmektedir. Bu hadis’in sebebi vürudu ve meali şöyledir: Nakledildiğine göre, Habeşistan’dan dönen sahabilerden birisi Medine’de Resulullah (s.a.v.) ile karşılaşır karşılaşmaz derhâl önünde eğilerek ona saygısını ifade etmek ister. Onun bu davranışını yadırgayan Resulullah: “Ne yapıyorsun sen, kalk!” dediğinde o sahabi: Ya Resulallah, orada insanların krallarının önünde secdeye kapanarak saygılarını ifade ettiklerini gördüm ve düşündüm ki böyle bir saygı tezahürüne Allah’ın Resulü herkesten daha fazla layıktır. O nedenle önünde secdeye kapandım dedi. Bunun üzerine Allah’ın Elçisi o sahabiye şöyle dedi: Dinimizde Allah’tan başkasına secde edilmez. Eğer insanın insana secde etmesi caiz olsaydı, üzerindeki haklarının büyüklüğü sebebiyle kadının kocasına secde etmesini buyurdum.⁹⁸

Hadiste, kadının kocasına secde etmesinin gerekçesi olarak “*üzerindeki haklarının büyüklüğü sebebiyle...*” denilmiştir. Hadis Kur’an’a arzedildiği zaman, bu gerekçenin geçerli olmadığı görülecektir. Çünkü

Yüce Allah, -yukarıda da geçtiği üzere- kocanın hanımı üzerindeki hakkı olarak şöyle buyurmuştur:

*"Sizin hanımlarınız üzerindeki haklarınıza denk onların da ma'ruf vechile sizin üzerinizde hakları vardır. Fakat kocaların hakları bir derece fazladır. Allah güçlüdür, her şeyi yerli yerince yapar."*⁹⁹

Bu ayette, "hakların birbirine denk, fakat kocanın hakkının tek bir derece fazla olduğu söylenmiş, o da "ma'ruf" şartına bağlanmıştır. Kur'an'da ma'ruf, akli selimin makul gördüğü ve dinin onayladığı şeyler için kullanıldığı yukarıda da belirtilmişti. O halde bir kocanın, kendisine secde edecek kadar kadın üzerinde hakkının olduğu nasıl söylenebilir? Oysa insan üzerinde -kiyas kabul etmez ama- Allah'tan sonra en fazla hakkı olan anne ve babalardır. Bu ikisinin evladı üzerindeki hakkı ile hiçbir insanın hakkı kıyas dahi edilemez!¹⁰⁰

O sebeple İslam itikadı açısından Kur'an'a aykırı gözükse de bu ifadenin sihat yönünden mutlaka yeniden incelenmesi gerekir...

Kadının Aklının ve Dininin Noksan Olması... Ebu Said el-Hudri'den nakledilmiştir. Resulullah (sav) bir Kurban veya Fitra bayramı günü namazgâha çıktı, sonra kadınlara uğradı ve onlara: Ey kadınlar topluluğu! Çok çok sadaka vermelisiniz. Zira cehennemliklerin çoğunun kadınlar olduğu bana gösterildi dedi. Kadınlar: Niçin öyle ya Resulallah? dediklerinde Allah'ın Resülü: (...) Sizin dininiz ve aklınız noksandır da ondan dedi. Kadınlar: Aklımızın ve dinimizin noksanlığı nedir? dediler. Resulullah: Çünkü kadının şahitliği erkeğin şahitliğinin yarısıdır, işte bu aklınızın noksan olmasındandır; ay hâlinde namaz kılmamanız ve oruç tutmamanız da dininizin noksanlığındandır dedi...¹⁰¹

Bu hadisi desteklemek amacıyla Nisa suresindeki *... وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ...*¹⁰² ayeti, onların anlayışına göre, "Mallarınızı beyinsiz kadınlara vermeyin" anlamındadır.

Hadisi Buharî nakletmiştir. Onun şartlarına göre sahihtir. Fakat mana olarak bu hadis bize, yukarıda Kita-ı Mukaddes'ten naklettiğimiz şu sözleri çağrıştırılmaktadır: "Dramatik tasvirlerde, Havva cürümünün ne olduğu ve cezasının ne olacağı hususunda Allah'a sual eder ve Allah cevap verir: "Ben seni düşünce özürü ve din üzere ve şahadet etme ve varis olma mezuniyetinde noksan kaldım."¹⁰³ Anlaşıyor ki bu

düşünce İslam kültürüne ait değildir! Hadis olarak nakledilmesi ise, bizce düşündürücüdür...

Oysa yukarıda bahsedilmişti, Allah'a karşı kullukta ve mükellefiyette hiçbir kadın, akli ve dini noksan olduğu için erkekten farklı bir muameleye tabi tutulmamaktadır. Eğer akli kısa olmuş olsaydı, akli tam olan erkek ile aynı şeylerle yükümlü tutulur muydu? Bu "Allah hiç kimseye gücünün yetmeyeceği şey ile mükellef tutmaz"¹⁰⁴ ayetine aykırı olmaz mıydı?

Bugün, dindar olarak bilinen pek çok Müslüman, hatası ya da işlediği bir kusuru sebebiyle hanımını döverken bunun Kur'an-ı Kerim'de emredildiğini veya Hz. Peygamberin de "yaralamamak kaydıyla..." diyerek bu konuda izin verdiğini pek tabi düşünebilir. Çünkü pek çok hadis mecmuasında kadın, bütün hakları kendisine devredilen(!) kocasının kölesi mesabesinde.

Hadise destek olarak -maalesef- kullandıkları ayete gelince!. Eğer bu ayet birinci ayetten yedinci ayete kadar bir bütün hâlinde okunursa, görülecektir ki orada kast edilen mana bu değildir. O ayetlerde bahis konusu olanlar, kadınlar değil, erkek olsun kız olsun, yetim çocuklardır. Ayetteki *süfêhâ*'dan maksat ise, henüz temyiz çağına girmemiş, rüşdüne ermemiş, kişiliğini gerçekleştirmemiş ve mallarına sahip olma ehliyetini ve yetişkinliğini kazanmamış olan çocuklardır... Zannedildiği gibi ayette, kesinlikle "Beyinsiz kadınlar..." veya "Beyinsiz çocuklar" anlamı yoktur...

Kadının Yönetici Olamayacağı Düşüncesi, Hz. Ebu Bekir'in Hz. Peygamber'den naklettiği: "Yöneticileri kadın olan bir toplum, asla iflah olmaz/zafere eremez."¹⁰⁵ hadis kadın için bir umde kabul edilmiştir.

Bu hadisin sebebi vürudunu M. Said Şimşek meslektaşımızın kitabından nakledeyim: "Hz. Peygamber (s.a.v.) çevre ülkelerin devlet başkanlarına birer elçi ve mektup göndererek onları İslam'a davet etmiştir. İran hükümdarı mektubu okuduktan sonra parçalayıp atmıştı. Haber Peygamber'e (s.a.v.) ulaştınca: "Onlar da paramparça olsunlar!" bedduasında bulunmuş, mektubu parçalayan hükümdar öldüğün-

de de yerine bir kadın geçtiğinden: İşlerini bir kadının yönetimine bırakan bir kavim felah bulmayacaktır” buyurdu.”

Bu hadisin yorumunda Şimşek diyor ki: Acaba Peygamber (s.a.v.) bu sözleriyle genel bir kuralı mı belirliyordu yoksa taht kavgalarıyla zayıflayan ve nihayet yönetimi bir kadına bırakmak zorunda kalmış olan İran yönetiminin sonunun geldiğini mi anlatıyordu. İşte bu soruya verilen farklı cevaplar kadının idari yönetimde görev alıp almayacağını belirlemektedir...”¹⁰⁶

Çünkü Asrı saadet dediğimiz Hz. Peygamber’in yaşadığı o kutlu asırda eğitilen Müslümanlar arasında kadın lehine büyük gelişmeler olmuştu. Sahabe-i Güzîn, hakkımızda âyet iner korkusuyla, kadınlara ses çıkaramadıklarını söylüyordu... Fakat bu kutlu asırdan uzaklaştıkça durum, bazı çevrelerde kadının aleyhine kötü bir hal almaya başladı; neredeyse İslâm öncesi/cahiliye dönemine tekrar dönmüş imajı belirdi.

Kur’an’da kadınların sosyal veya siyasi hayatta görev alamayacağını söyleyen bir ayetten söz etmek, bizce mümkün değildir... İslâm’ın kadın ve erkek için öngördüğü ilkeler çerçevesinde ve ihtiyaç da hissedilirse kadın ruhi ve fizyonomik yapısına uygun işlerde görev alabilir. Fakat kadının asıl görevi, yukarıda genişçe açıklandığı üzere, kocasını bütünlük, insan gerçeğini tamamlamak, neslin devamını sağlamaktır. Buna rağmen ihtiyaç duyulursa, diğer alanlarda da görev almasına bir mani yoktur. Nitekim Kur’an, Hz. Süleyman devrinde Saba Melikesi olarak bilinen Belkis’tan sitayişle söz etmiştir. Bu kadının, bir kraliçe olmasına rağmen, tek başına karar vermeyip istişareye önem vermesi, istişare sonucunda “Savaşalım...” kararının çıkmasına rağmen, toplumunun değerlerini alt üst edeceği gerekçesiyle savaşa yaklaşmaması; karşısındaki kral hakkında detaylı bilgi edindikten sonra, savaşa mani olmak için hediyeler göndermesi ve hakikati görünce Hakk’a boyun eğmesi... Bu kadının yöneticiliğinin övgüye layık olduğunu gösterir.

Kadının Örtünmesi... Konuyu daha fazla uzatmamak için burada yer vermeyeceğiz. Bu konuda bilgi

için “Kur’an-ı Kerim’de Örtünmenin Sınırları” adlı makalemize bakılabilir.¹⁰⁷

5. Asrı Saadetten sonraki süreçte Kadın

Kadının aşağılama, kadını insan saymayan, ona bireysel ve sosyal hayatta hiçbir hak tanımayan cahiliye dönemi Araplarında korkunç boyutlarda idi. Bu problem, İslâm’ın getirdiği yeni insan anlayışı, insan sevgisi ve hukukun üstünlüğü ilkesi ile Asrı saadette, Müslümanlar arasında yok edilmeğe çalışıldı ve büyük oranda başarılıydı. Ancak bu kutlu asırdan uzaklaştıkça, denilebilir ki bu insanî anlayış da tersine dönmeye başladı. Erkeklerin, sosyal hayattaki etkinliklerinin kadınlarıki ile kıyaslanamayacak derecedeki üstünlüğü, aile fertleri üzerindeki nüfuzu ve bilhassa kadınların bilgi ve kültür düzeylerindeki düşüklük v.s. derken hâkimiyet dinin ve inancın yerine yeniden erkeklerin eline geçmiş oldu. İslâm ile kapatılmağa çalışılan yara yeniden açılmağa ve git-tikçe büyümeye terk edildi ve korkunç bir şekilde büyüdü. Bugün kadına yönelik şiddet eylemleri Batılı toplumlarda ne ise,¹⁰⁸ aşağı yukarı Müslüman toplumlarda da aynıdır denilebilir.

Gerçi târihte kadınların üstün sayıldığı, anaerkil aile sistemlerinin hükümran olduğu dönemler olmuştur. Kadınlara insan olmanın ötesinde kutsiyet atfedilerek olduğundan fazla yüceltildiğine de rastlamak mümkündür. Bugün bu anlayışın benzeri bir yaklaşımı İslâm ilim adamlarında dahi görmekteyiz. Mesele çağdaş ilim adamlarımızdan Musa Carullah’ın şu yaklaşımı oldukça ilginçtir:

“Hatunlara saygının en büyük şahidi “onlara örfe uygun bir şekilde vazifelerine denk hakları vardır.”¹⁰⁹ kanunudur. Hatunlara “benzersiz vazifelerine denk olabilecek haklar veriniz.” demek, gücünüz yettiği kadar hürmet gösterin demektir.”

“Kur’an-ı Kerim hatunların kanlarını bile takdis etmiştir. Hayız ve nifasın her dakikası neslin devamına hâdim olmak şerefiyle, namaz gibi büyük bir ibadet sayıldığı için, âdet günlerinde hatunlara namaz kılmak farz değildir. Hatunlar bu günlerinde huzur-i ilâhiye daha yakın olma şerefine nail oldukları için, her dakikaları namaz gibi olur. “Hayızlı günlerinde onları yalnız bırakınız”¹¹⁰ emrinin tıbbî ve sıhhî faydaları yanında kutsî bir hikmeti de vardır; buna göre hatunların âdet günlerinde kutsiyetleri ziyade ise de kanın tabii bir yönü de vardır. Bu sebeple, âdet gün-

lerinin sonunda yıkanmak tıbbî bir irşat olarak emredilmiştir. Temizlendikten sonra hatunlara yaklaşmak vâcib olmasa da, yalnız bırakmak emrini tamamlamak edebiyatla “*Onlara Allah’ın emrettiği şekilde yaklaşınız.*” emri nazil olmuştur. Aynı âyetin sonunda “*Allah tövbe edenleri ve temizlenenleri sever.*” ifadesi seçilmiş, tövbe edenler ve temizlenenler için erkek sîğası kullanılmıştır. Bu, hatunlar temizdir, hayız ve nifas sayesinde günahları kalmamıştır, anlama gelir. Buna göre Allah Teala erkeklerin hatunlardan ayrılmaktan dolayı tövbelerini kabul etmiş onlara kavuşmaktan dolayı da temizlenmelerini emretmiştir. Bu, Kur’an-ı Kerim’in hatunların hürmetine ve neslin ehemmiyetine ne kadar değer verdiğini gösterir. Aksi takdirde Kur’an-ı Kerim “Allah temizlenen kadınları ve tövbe eden erkekleri sever.” diyebilirdi.”

“Oysa, hem vücut hem ruh bakımından hatun erkekten üstündür. Hatunların bedenleri, tenleri, kemik ve adeleri, damarları, beyinleri, kanları ve organları erkeklere nispetle elbette daha mümtazdır. Erkeklerle kıyaslandığında kemikleri zayıf, adeleri cılız olabilir; ancak bu zayıflık, vazifelerine daha uygun ve daha münasiptir. Onların erkeklere nispetle kısmî zayıflıkları tabîî ve içtimaî vazifelerinin bir gereği ise, böyle bir zayıflığı hukukunun azlığına delil göstermek doğru olmaz.”

“Yeryüzünün bütün hatunları, sâdece bir ay içinde, asırlar boyunca bütün şehitlerin kanlarından ziyâde temiz ve değerli olan tabîî kanlarını insanlığın hayatı için sarf ederler. Hatunlar deryalar kadar kanlarını bereketli rahimlerinden, dünyalar kadar sütlerini rahmetli göğüslerinden hamilelik, validelik ve mürebbiyelik yolunda sarf ettikleri için, vücutları erkeklerin vücutlarından az çok zayıf kalmışsa, böyle bir zayıflık hukukunun eksikliğine sebep olmaz. Olsa olsa hatunların şereflerini, hürmet ve hukukunu artırır.”¹¹¹

Kadını aşağı gören, ruhunun olup olmadığını tartışan, “kadın, erkeğin bozulmuş halidir.” diyebilen kimselerdeki kadına bakış ile kadının bütün organlarının erkekten daha üstün olduğunu söyleyen, hatunların hayız görmeleri sebebiyle boşalan kanlarının bütün şehitlerin kanlarından ziyâde temiz ve değerli olduğunu söyleyen; hayız hâlinin namaz gibi büyük bir ibadet olduğunu iddia eden; kadınların aybaşı halinden kesilmesi sebebiyle onların değil de erkekle-

rin yıkanması gerektiğini söyleyerek Kur’an’ı, asıl metnine göre değil de kadını kutsallaştıran düşünce-sine göre yorumlayan kimseye ait bakışın ne farkı var? Birincisi aşırılığın tefrit, ikincisi ise ifrat boyutunu dile getirmektedir; bunların her ikisi de kadının da erkek gibi bir insan olduğu gerçeğini bilmiyor veya kadın hakkındaki düşüncelerinin aşırılığını idrak edemiyor olmalıydılar! Günümüzde de eşitlik adına kadın hakları söylemi o kadar abartıldı ki neredeyse kocaların hakları da savunulma ihtiyacı ile karşı karşıya kaldı...

Batıda olduğu gibi Türkiye’de de kadına yönelik şiddet eylemleri altında yatan faktörler arasında sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerden bahsedilebileceği gibi, bizce en büyük neden cehalet ve eğitimsizliktir. Özellikle Örgün ve Yaygın Eğitim kurumlarımızda yeterli derecede insanî eğitim veya dinî eğitimin verilmeyişi; buna ilâve olarak nesilden nesile intikal ettirilen görenek ve gelenekle birlikte yanlış anlaşılabilir ve anlatılan dinin de bunda katkısı olduğu

Farazi birtakım tehditler nedeniyle hakkında hadisler uyduruldu, bir kısım ayetler yanlış değerlendirildi. Mesela “Kadınlara okuma yazmayı öğretmeyin. Öğrenirlerse sevgililerine mektup yazarlar!” “Evden dışarı çıkarmayın, toplumu bozarlar”(!) “Kadınların sesi haramdır”(!) “Süslenmeleri caiz değildir”(!) gibi İslam’la ilgisi olmayan yasalar konuldu.

söylenbilir. Mesela bugün, dindar olarak bilinen pek çok Müslüman, hatası ya da işlediği bir kusuru sebebiyle hanımını döverken bunun Kur’an-ı Kerim’de emredildiğini veya Hz. Peygamberin de “yaramamak kaydıyla...” diyerek bu konuda izin verdiğini pek tabî düşünebilir. Çünkü pek çok hadis mecmuasında kadın, bütün hakları kendisine devredilen(!) kocasının kölesi mesabesinde; koca ise, şâyet Allah’tan başka varlıklara, mesela insana secde etmek caiz olsaydı, bir kadın için bu varlık ancak kocası olabilirdi(!) şeklinde İslam gerçeği ile hiç ilgisi bulunmayan yanlış bilgilerin ailede kadına yönelik şiddet eylemlerini daha da artırdığı düşünülebilir.

Sonuç

Yüce Allah buyuruyor ki, “*Hanımlarınızla örfe uygun olarak güzel geçinin!*”¹¹² Yani aklın normal, dinin de hoş gördüğü ölçüler çerçevesinde kalmak şartıyla onlarla iyi geçinin; birbirinizi sevin, sevişin, oynaşın; asla birbirinizi incitmeyin, kırıcı olmayın; hata ve kusurlarınızı affedin ve hoşgörülü olun...¹¹³

Kur’ân’daki bu gerçeklere rağmen Müslüman ülkelerde, özellikle de bizim ülkemizde kadın sorunlarının sona ermediği açıktır. Çünkü Asrı saadet dediğimiz Hz. Peygamber’in yaşadığı o kutlu asırda Allah’ın vahiyle yol göstermesi, Hz. Peygamber’in de üsvei hasene olan seçkin kişiliği, numunei imtisal ahlakı ve kılavuzluğu ile eğitilen Müslümanlar arasında kadın lehine büyük gelişmeler olmuştu. Sahabe-i Güzîn, hakkımızda âyet iner korkusuyla, kadınlara ses çıkaramadıklarını söylüyordu... Fakat bu kutlu asırdan uzaklaştıkça durum, bazı çevrelerde kadının aleyhine kötü bir hal almaya başladı; neredeyse İslâm öncesi/cahiliyle dönemine tekrar dönmüş imajı belirdi. Erkek çocuklar kız çocuklarına tercih edilmeye, kadın yeniden horlanmaya, hatta sosyal hayattan dışlanmaya; sosyal hayata girenler ise, sömürüye, haksızlığa, zulme ve şiddete maruz bırakıldı. Fitneyi önlemek, namusu korumak gibi bir takım muhayyel düşünceler ve vehme dayalı tehlikeler gerekçe gösterilerek hakları yeniden gasp edildi. Farazi birtakım tehditler nedeniyle hakkında hadisler uyduruldu, bir kısım ayetler yanlış değerlendirildi. Mesela “Kadınlara okuma yazmayı öğretmeyin. Öğrenirlerse sevgililerine mektup yazarlar!” “Evden dışarı çıkarmayın, toplumu bozarlar”(!) “Kadınların sesi haramdır”(!) “Süslenmeleri caiz değildir”(!) gibi İslâm’la ilgisi olmayan yasalar konuldu.

Batı’da, Kilisenin akıl almaz düşünce ve uygulamalarına bir tepki olarak ortaya çıkan modernizmin etkisiyle Türkiye’de, İslâm’dan kaynaklandığı zannedilen bu yanlışlığın çözümü aranırken, orada “**Kadın Haklarının Aranması ve Korunması**” amacıyla başlatılan feminizmin ağına düşülmüş oldu. Batı’dan gelen akımların sağladığı az bir faydaya karşılık milletimizin bin yıllık aile geleneği bütün değerleriyle birlikte temelden sarsılmaya başladı. Dinî, ahlakî, tarihî ve kültürel değerlerimiz alt üst oldu... Bu süreçte insanî amaçlı kaliteli bir eğitim ve öğretim ön plâna çıkartılmadığı için medya ve rey-

ting amacıyla ailelerinde zulüm gören kadınlar makadını açacak tarzda teşhir edildi. Kadınların kocalarına, geleneklerine, hatta din ve imanlarına karşı çıkmaları; onlara savaş açmaları bile istendi! Feminizmin etkisi ve bir kısım medyanın ifsat edici ve abartılı katkılarıyla aile hayatımızda derin yaralar açıldı. Adeta kadın erkek kampları oluşturulmaya çalışıldı. Ailede kadın ile kocası, sanki birbirine hakimiyet sağlamaya çalışan iki rakip; hatta birbirine karşı müteyakkız olunması gereken iki düşman gibi gösterilmeye ve aile bütünlüğü bozulmaya gayret edildi. Bu yüzden bu gün birçok aile ciddi bir kriz içerisinde. Karı-koca arasında sevgi yok, saygı yok, birbirine merhamet etme ve destekleme yok... Bunların yerine birbirine güvensizlik ve bunun doğurduğu sevgisizlik, huzursuzluk, bölünmüşlük, kavga, çekişme ve şiddet hüküm sürmektedir. Böylesine huzur bozucu ve sağlıksız bir ortamda, sağlıklı bir neslin yetişmesi elbette beklenemez.

Çözüm, Dinin asıl kaynaklarını Kitap ve sünneti de iyi tanıtacak düzeyli bir eğitim ve öğretimdir. Her “insan”ın İlahî kelamın aydınlığına ihtiyacı var... ■

dipnotlar

- 1 Kur’an Üzerine Makaleler (çev.Ömer Özsoy), Bilgi Vakfı, Ankara, 1995, s. 17, 18.
- 2 Çünkü Kur’an, kıyamete kadar, “Zikri biz indirdik, biz! Onun koruyucusu da biziz...”(Hicr, 15/9) diyen Allah Teala’nın muhafazası altındadır.
- 3 Bkz. Al-i İmran, 3/7.
- 4 Buhârî, Nikâh, 36.
- 5 Nahl, 16/58-59.
- 6 Tekvîr, 81/8.
- 7 Fahrüddin er-Razî, Mefatihü’l-Ğayb, VI/63.
- 8 Buhârî, Gusûl, 1779; İbn Kesir, Tefsir, IV/74.
- 9 Samuel b. Yahya el-Mağrîbi, Yahudiliği Anlamak (Önsöz ve dipnotlarla yayına hazırlayan Abdulvehhab Tavile), İnsan Yayınları, 1995, İstanbul, s.6, 37
- 10 Bkz. Annemarie Schimmel, *Ruhum Bir Kadındır*, Çev. Ömer Enis Akbulut, İstanbul, 1999, s. 59-73.
- 11 Taberî, Ebu Câfer Muhammed b. Cerir, Camiu’l-Beyân fi Tefsiri’l-Kur’an, Beyrut, 1978, VIII/107.
- 12 Adler, Alfred, İnsan Tabiatını Tanıma, Çev.Dr. Ayda Yörükân, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., s.252.
- 13 Ahzab, 33/4; Mücadele, 58/1-6. Ayetlerin tefsiri için bkz. Duman, M. Zeki, Beyanü’l-Hak Kur’an-ı Kerim’in Nüzul Sırasına Göre Tefsiri, Fecr Yayınevi, Ankara, 2008, II/I/357-359; 533-539.

- ¹⁴ Bkz. Bakara, 2/226, 227.
- ¹⁵ Buharî, Tefsir, Nisa, 4/21; İbn Kesir, Tefsir, II/206.
- ¹⁶ Buharî, Tefsir, Nisa, 4/21; İbn Kesir, Tefsir, II/206.
- ¹⁷ Bakara, 2/234. Ayetin tefsiri için bkz. Taberî, Camiu'l-Beyan ve diğer tefsirler...
- ¹⁸ Bkz. Nisa, 4/1; En'am, 6/2; A'raf, 7/189; Rum, 30/20; Fatır, 35/11; Zümer, 39/6; Mü'min, 40/67.
- ¹⁹ Hucurat, 39/13.
- ²⁰ Zariyat, 51/56.
- ²¹ İsrâ, 17/70.
- ²² Sâd, 38/75.
- ²³ Secde, 32/9.
- ²⁴ Bakara, 2/30; Nahl, 16/165.
- ²⁵ Casiye, 45/13.
- ²⁶ İsrâ, 17/70; Zariyât, 51/56.
- ²⁷ İsrâ, 17/70.
- ²⁸ Mümin, 40/64.
- ²⁹ Bkz. Secde, 32/9.
- ³⁰ Bakara, 2/30.
- ³¹ Ahzab, 30/72.
- ³² Casiye, 45/13
- ³³ Tevbe, 9/28; Tîn, 94/5.
- ³⁴ Nisa, 4/48, 116.
- ³⁵ Hac, 22/1-7; Mü'minin, 23/12-14; İnsan, 76/1-3.
- ³⁶ Hucurat, 39/13.
- ³⁷ Tirmizî, Tahare, 82, I/190.
- ³⁸ Rum, 30/21.
- ³⁹ Bigiyev, Musa Carullah, Hatun, çev. Mehmet Görmez, Ankara, 1999.
- ⁴⁰ Bakara, 2/187.
- ⁴¹ Annemarie Schimmel, Ruhum Bir Kadındır, çev. Ömer Enis Akbulut, İstanbul, 1999, s. 58.
- ⁴² Bkz. A'raf, 7/20-22.
- ⁴³ A'raf, 7/31.
- ⁴⁴ Çünkü müşrikler, İbn Abbas'dan nakledildiğine göre, içinde günah işledikleri elbiseleriyle, güyâ Allah'ın huzuruna çıkmaktan haya ediyorlar, bu yüzden erkekler gece, kadınlar da gündüzleri, ıslık çalarak, el çırpılarak Kâbe'yi çırılçıplak tavaf ediyorlardı.(Enfal, 8/35; İbn Kesir, Tefsir, II-I/593)
- ⁴⁵ Maide, 5/32.
- ⁴⁶ "Dediler ki: "Şu sağmal hayvanların karınlarındaki yavrular sırf erkeklerimiz için olup karılarımıza haramdır." Ama yavru ölü doğarsa kadın erkek, hepsi ona ortaklırlar. Allah, onlara bu nitelendirmelerinin cezasını pek yakında verecektir. Şüphesiz O, her şeyi yerli yerince yapar, her şeyi bilir. " (Kırş. En'am, 6/139)
- ⁴⁷ Ahzab, 33/35.
- ⁴⁸ Al-i Imran, 3/195.
- ⁴⁹ Bkz. Bakara, 2/62, 232, 236; Maide, 5/38; Tevbe, 9/71, 72; Nur, 24/30, 31; Ahzab, 33/35.
- ⁵⁰ Nisa, 4/34.
- ⁵¹ Nisa, 4/34.
- ⁵² Nisa, 4/58.
- ⁵³ Ebu Davud, Edeb, 23, 4842.
- ⁵⁴ "Eğer göklerde ve yeryüzünde Allah'tan başka tanrılar olsaydı, (düzen diye bir şey olmaz) her ikisi de kesinlikle bozulurdu." (Enbiyâ, 21/22) "Ailede iki yönetici olsa ne olurdu? Denilecek olursa, bunun cevabı hem bedihîdir hem de şu ayetin manasında mündemiçtir: "De ki, eğer söyledikleri gibi (göklerde ve yer yüzünde) Allah ile birlikte başka tanrılar da olsaydı, bunlar arşın sahibine ulaşmak arzusuyla mutlaka yol bulmaya çalışırlardı." (İsrâ, 17/42.)
- ⁵⁵ Bkz. Mümtahine, 60/12.
- ⁵⁶ Nisa, 4/34.
- ⁵⁷ Nisa, 4/34.
- ⁵⁸ Ayetin yorumsuz tercümesi: "...kadınların üzerindeki haklarına denk onların da onların üzerlerinde örfе uygun olarak hakları vardır; ancak erkeklerin onlar üzerindeki hakları bir derece fazladır. Allah güçlüdür, her şeyi yerli yerince yapar."(Bakara, 2/228)
- ⁵⁹ Bkz. Bakara, 2/228.
- ⁶⁰ Nahl, 16/58-59.
- ⁶¹ Tekvir, 81/8-10.
- ⁶² Nur, 24/37.
- ⁶³ Ahzab, 33/23.
- ⁶⁴ A. Schimmel, a.g.e., s. 81.
- ⁶⁵ A. Schimmel, a.g.e., s.82-83.
- ⁶⁶ Bkz. Ahzab, 33/4
- ⁶⁷ Mücadele, 58/1-4 (Geniş bilgi için bkz. Duman, M. Zeki, Beyanü'l-Hak, III/533 vd.)
- ⁶⁸ Bakara, 2/226.
- ⁶⁹ Bakara, 2/226, 227.
- ⁷⁰ Nisa, 4/19.
- ⁷¹ Buharî, Nikâh, 11.
- ⁷² Bkz. Buharî, Tefsir, Nisa, 4/21; İbn Kesir, Tefsir, II/206.
- ⁷³ Bakara, 2/234.
- ⁷⁴ Bakara, 2/228.
- ⁷⁵ Talak, 66/2.
- ⁷⁶ Geniş bilgi için bkz. Bakara, 2/227-242; Talâk, 66/1-12.
- ⁷⁷ Bakara, 2/229.
- ⁷⁸ Nisa, 4/128, 129.
- ⁷⁹ Nisa, 4/130.
- ⁸⁰ Burada, ayetlere dayalı olarak kısa kısa belirtilen hususlarda geniş bilgi için bkz. Duman, M. Zeki, Beyanü'l-Hak, adlı tefsirin ilgili ayetleri...
- ⁸¹ Bilgi için bkz. Duman, M. Zeki, Beyanü'l-Hak, III/465-469.

⁸² Bkz. Nur, 24/32.

⁸³ Muhammed, 48/4.

⁸⁴ Nisa, 4/7-9.

⁸⁵ Bkz. 2/34.

⁸⁶ İnsanın, anne ve babası başta olmak üzere (Bkz. En'am, 6/151; İsrâ, 17/23-25; Lokman, 31/14), kademe kademe bütün yakınlarını imkânı ölçüsünce görüp gözetmesi (İsrâ, 17/26), sevinçlerini ve tasalarını paylaşması, varsa ihtiyaçlarını karşılaması, sıkıntılarını gidermesi vs. ahlâkî ve sosyal bir vazifesidir. Bu, aynı zamanda Allah'ın rızasını kazanmak isteyen her mümin için önemli bir görevdir. (Bkz. Ra'd, 13/21; Beled, 90/11-18) Bu aslî ve insanî görevi terk etmek, aynı zamanda Allah'ın lanetini celbeden bir kötülüktür! (Krş. Bakara, 2/27; Ra'd, 13/25)

⁸⁷ Bkz. Nisa, 4/1. Ve "Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği ve yakınları görüp gözetmeyi emreder; aşırılığı, kötülüğü ve azgınlığı da yasaklar; düşüncesiz diye size öğüt verir." (Nahl, 16/90)

⁸⁸ Şahitlik konusundaki diğer ayetler:

1. Zina edenlere celde vurulurken mü'minlerden bir topluluk da orada hazır bulunup uygulanan celdeyi görsün... (Nur, 24/2)

2. İffetli bir mü'min kadına zina suçu isnat edip de dört şahit getirmeyenlere seksen celde vurunuz, şahitliklerini asla kabul etmeyiniz, (tevbe etmedikleri sürece) onlar fasıktırlar... (Nur, 24/4)

3. Hanımının zina ettiğini söyleyip de kendisinden başka şahidi olmayan kocanın doğru söylediğine dair şahitliği: 'Vallahi söylediğim hususta doğru söylüyorum...' diyerek dört defa Allah'ı kendisine şahit göstermesidir... Beşincisinde ise: 'Eğer ben, yalan söylüyorsam... Allah'ın laneti benim üzerime olsun' der. Böylece hadd-i kaziften/iftira cezasından kurtulmuş olur. (Nur, 24/6-9)

4. Eğer kadın, kocasının yalan söylediğini biliyor ve kendisine iftira ettiğini iddia ediyorsa, bu sefer de o, hakimin huzurunda ve aynı şekilde: "Vallahi kocam, bana isnat ettiği hususta yalan söylüyor", diyerek dört defa Allah'ı kendisine şahit tutar. Beşinci olarak da: 'eğer ben yalan söylüyorsam Allah'ın gazabı benim üzerime olsun!' der... (Nur, 24/6-9)

5. Kadınlarınızdan, kendi aralarında sevicilik, lezbiyenlik gibi fuşu yapan olursa, bunu gördüklerine dair içinizden dört şahit isteyin... (Nisa, 4/15)

6. Yetim çocuklar yetişkinlik/rüşet çağına girdiklerinde onlara, mallarını teslim ederken yanınızda iki de şahit buldurunuz... (Nisa, 4/6)

7. Hanımını boşamak üzere iki talakı verip de üçüncü talakı verme durumunda olan kişi, üçüncü talakı verecekse de vermeyecekse de... mutlaka adil iki şahidin huzurunda kararını açıklasın... (Talak, 66/2)

8. Öleceğini hissedip de vasiyette bulunmak isteyen kimse, mutlaka adil iki şahidin yanında vasiyetini açıklasın, denilmektedir...

Karı koca arasındaki hâkimin huzurunda karşılıklı lânetleşme/mülaane âyetinde 'erkek de dört defa, kadın da dört defa Allah'ı şahit tutacak' denilmiş, fakat erkek dört defa, kadın ise sekiz defa... denilmemiştir! Çünkü İslâm'da esas olan, şahit gösterilecek insanın cinsiyeti değil, kimlik ve erdemli kişiliğidir...

⁸⁹ "Hanımlarına zina isnat edip de kendilerinden başka şahitleri bulunmayan kimselerden her birisinin, doğru söylediğine dair dört defa Allah'ın adıyla yemin etmesi ve beşinci olarak da: "Eğer yalan söylüyorsam Allah'ın laneti benim üzerime olsun!" demesi ile şahit şartı yerine getirilmiş olur. Kocasının yalan söylediğine dair dört defa Allah'ın adıyla yemin etmesi; beşincisinde de "Eğer doğru söylüyorsa, Allah'ın gazabı benim üzerime olsun!" demesi de kadından cezayı düşürür..." (Nur, 24/6-9)

⁹⁰ Nisa, 4/3.

⁹¹ Nisa, 4/34, 35.

⁹² Bkz. Rağıb, Müfredat, 'SLH' mad.

⁹³ Müslim, Rada', 17.

⁹⁴ Bkz. Taberî, Camiu'l-Beyan, V/40; Kurtubî, el-Cami' li Ahkâmi'l-Kur'an, V/170; Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, II/1351.

⁹⁵ Bir kocanın ailesinin yöneticisi olması ve kendisine saygıyla itaat edilmesi için mutlaka ricalden addedilen (Bkz. Nur, 24/; Ahzab, 33/) salih bir mümin olması şarttır. Hanımının ve diğer aile fertlerinin hukukuna saygı göstermeyen, görevini müdrik olmayan, sorumluluğunun bilincini taşımayan ve de ailesinin haysiyet ve şerefini koruyamayan kocalar ricalden sayılmazlar ki yönetim hakları da olsun! (Bkz. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, II/13) Çünkü İslâm'da, ikrah hâli hariç, Allah'a isyan olan yerde kula itaat caiz değildir. (Bkz. Lokman, 31/15; Mümtahine, 60/12) Zulme rıza zulümdür. Kula itaat, ancak aklın doğrulayıp dinin de onayladığı maruftadır... (Müslim, İmâret, 39)

⁹⁶ Bkz. Bakara, 2/286.

⁹⁷ İbn Mace, Talak, 16.

⁹⁸ Ebu Davud, Nikah, 40; Darimî, Salat, 159.

⁹⁹ Bakara, 2/228.

¹⁰⁰ Bkz. En'am, 6/151; İsrâ, 17/23; Lokman, 31/14; Ahkaf, 46/15.

¹⁰¹ Buhari, Hayz, 6.

¹⁰² 4/Nisa 5.

¹⁰³ Bkz. Annemarie Schimmel, Ruhum Bir Kadındır, Çev. Ömer Enis Akbulut, İstanbul, 1999, s. 59-73.

¹⁰⁴ Bakara, 2/286.

¹⁰⁵ Ahmed, Müsned, V/43.

¹⁰⁶ M. Said Şimşek, Günümüz Tefsir Problemleri, Kitap Dünyası, Konya, tsz. S. 110.

¹⁰⁷ İslamiyat, cilt 4, sayı 2, Nisan-Haziran, 2001, s.35-52. Bu makale yakında kitap olarak yayımlanacaktır.

¹⁰⁸ Bu günün Batı dünyasında kadına yönelik şiddet eylemlerine...

rinin korkunç boyutlarını dile getirmesi bakımından, bir zamanlar internet aracılığıyla elde etmiş olduğum istatistikî bilgilerden bir kesiti burada sunmak istiyorum.

UNİCEF (BM Çocuk Koruma)'in 23. 7. 1997 Tarihinde Yayımladığı 1050 no'lu Raporu:

Tüm dünyada, bu güne kadar fizikî şiddet nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalan "izlerini kaybettiren" kadın sayısı 60 milyon civarındadır. Şu an dünyada her gün ortalama bir milyon kadın fizikî şiddet nedeniyle evlerini terk ediyor." Bu günün dünyasında kız olarak doğmak riskli olarak doğmaktır. Her kız, şu ya da bu oranda psikolojik, ekonomik, sosyal nedenlerle fizikî şiddet tehdidi altındadır. Kızlara ve kadınlara karşı takınılan bu şiddet tavrı toplumların ekonomik ve sosyal gelişimlerini de son derece olumsuz olarak etkilemektedir.

Kanada'da Kadın Hakları Bakanlığının 1993 Yılında ABD ve Kanada'da Kadınlara Karşı Uygulanan Şiddet Konusunda Yaptırıldığı Araştırma Sonucunda Yayımladığı Rapordan bir Bölüm:

- 16 yaşından büyük kızların ve kadınların % 51'i şiddet olayı ile karşı karşıya kalmaktadır.

- Fizikî şiddet olayları bütün toplumsal kesimlerde yaygın, ancak fakir ailelerde daha fazla yaygındır.

- Fizikî şiddete maruz kalan kadınların sadece % 14'ü polise şikâyetle bulunuyor, %10 civarında ise, polis dışındaki resmî olmayan kurumlara başvuruyor.

- Cinsel taciz olaylarında bu olay oldukça düşük.

- Fizikî şiddet ve cinsel tacize maruz kalan kadınların üçte biri hayattan tamamen kopuyor ve kalan hayatını korku içinde sürdürüyor.

- Fizikî şiddete maruz kalan kadınların % 86'sı psikolojik olarak çöküyor; kendilerine olan güveni yitiriyor ve depresyona giriyor.

- Kadınlara karşı yapılan şiddet olaylarının % 40'ı çocukların gözlerinin önünde vuku buluyor.

- Aile içi şiddet ortamında büyüyen çocukların, yetişkinlik çağına geldiklerinde fizikî şiddete başvurma oranı diğer çocuklarınkinden üç kat daha fazladır.

American Journal Of Orthopsychiatry Dergisi'nin

Mayıs 1997 sayısında yayımlanan ve derginin ABD'de % 15'inin düşük gelirli ailelerin oluşturduğu Massachusettes bölgesinde düşük gelirli ailelerden 436 kişi üzerinde yaptırdığı altı yıl süren araştırma sonuçlarından bir bölümü şöyledir:

- Bu ailelerde kadınların % 83'ü fizikî şiddet veya cinsel taciz olayına maruz kalmış.

- Bu ailelerin % 61'i eşlerinin veya partnerlerinin fizikî şiddetlerine maruz kalmış, bulardan onda sekizi hastanelerde tedavi görece kadar fizikî şiddet görmüş.

- Bu ailelerin % 42'si 12 yaşına varmadan önce cinsel taciz olaylarına maruz kalmıştır.

ABD Sağlık Bakanlığı Raporlarından:

1990-1994 yılları arasında, sâdece New York'ta 1156 kadın öldürülmüş; bu kadınlardan % 49'u eşleri veya partnerleri tarafından öldürülmüş, % 29'u fizikî şiddet sonucu hayatını yitirmiştir. 1997 yılı rakamlarına göre ABD'de yılda iki milyon kadın eşleri veya partnerleri tarafından dövülmektedir. Eşleri veya partnerleri tarafından sıkça dövülen kadınların % 35-40'ı intihar etmiştir. Bu istatistikî bilgiler 2000'li yılların henüz başındaki modern Batı dünyasına ait kadına yönelik şiddet eylemleri hakkındadır. Şüphe yok ki, Türk dünyasında ve diğer Müslüman ülkelerde yaşanmakta olan ailede şiddet olayları, bilgi edinmek amacıyla naklettiğimiz bu raporlardakinden daha iç açıcı bir durumda olduğu söylenemez; Batı'da olduğu gibi istatistiklere tam olarak yansıtılmadığından dolayı belki de bunlardan daha kötüdür ve gittikçe artan bir hızla devam etmektedir. Bilhassa Türkiye'de "kol kırılır, yen içinde kalır" özdeyişi bahane edilerek aile içinde ört bas edilirken bir kısmı da, feminizmin de etkisiyle TV ekranlarında, zaman zaman korkunç boyutlarıyla, korkunç bir biçimde gündeme getirilmektedir. Türkiye'deki ailelerde şiddet eylemleri hususunda internet aracılığıyla sağlıklı bir istatistikî veriye ulaşamadık; ancak çeşitli kuruluşların bu konuda araştırma yaptırdığı muhakkaktır.

¹⁰⁹ Müellifin bize göre problemlenilen cümlelerinin altını çizmeğe çalıştım. Fakat neredeyse problemsiz cümlesi yok gibi. Bu da, Bakara sûresinin 228. âyetinin ona göre mealidir. Biz bu âyetin mealini yukarıda vermiştik.

¹¹⁰ Bu da, 2.Bakara, 222. âyetin mealini olmuş oluyor. Bu âyetin metni şudur:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَجْزِيِّ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَجْزِيِّ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَضْهَبْنَ...

Meal: "Sana kadınların ay halinden soruyorlar. De ki, o eziyet verici haldir. O nedenle ay halindeki kadınlara temizleninceye kadar cinsel maksatla yaklaşmayın."

¹¹¹ Bigiyev, Musa Carullah, *Hatun*, Çev. Mehmet Görmez, Ankara, 1999, s.51-53.

¹¹² Nisa, 4/19.

¹¹³ Bkz. Kurtubî, Ebu Abdillah Muhammed b. Ahmed el-Ensari, el-Cami' li Ahkâmi'l-Kur'an, Beyrut, 1965, V/97; Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul, II/1320.